

VUURWAPENPROBLEMATIEK EN DINGPOLITIEK

Een object georiënteerde benadering van maatschappelijke vraagstukken

Door: Samuel Ie

Studentnummer: 441563

Begeleider: Dr. Gijs van Oenen

Adviseur: Dr. Paul Schuurman

Datum: 19-12-2017

Aantal woorden: 24.511

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1: Inleiding	3
Verbod en illegaliteit	4
1.1 Criminologische statistiek en culturele cognitie	5
1.2 Een alternatieve richting binnen de publieke discussie	7
Een rivier als rechtspersoon	7
Een object georiënteerde discussie.....	8
Hoofdstuk 2: Maatschappelijke implicaties van het vuurwapenbezit in Amerika	10
§1 Criminologie en Statistiek.....	11
2.1.1 Vuurwapenprevalentie en criminaliteit	11
2.1.2 De ernst van het vuurwapenprobleem in de VS	12
2.1.3 De invloed van vuurwapencontrolewetten op de gewelddadige misdaad	12
2.1.4 Vuurwapengebruik ter zelfbescherming.....	14
2.1.5 More Guns, Less Crime.....	16
2.1.6 More Guns, More Crime.....	19
2.1.7 Ongelukken met en zelfmoord door vuurwapens	21
§2 maatschappelijke implicaties	24
2.2.1 Sociaaleconomische gevolgen van vuurwapengeweld	24
2.2.2 De vuurwapenproblematiek vanuit sociaalpsychologisch oogpunt.....	25
2.2.3 Culturele cognitie en risicoperceptie	26
Hoofdstuk 3: Een object georiënteerde benaderingswijze van de vuurwapenkwestie	29
§1 De invloed van de techniek op ons gedrag	30
3.1.1 De hotelsleutel	31
3.1.2 Technische mediatie.....	32
§2 Slimme technologie in vuurwapens	35
3.2.1 Gepersonaliseerde vuurwapens.....	35
3.2.2 De voordelen van smart guns.....	36
3.2.3 Is er een toekomst voor de smart gun?	38
3.2.4 De smart gun vanuit techniek filosofisch perspectief	39
§ 3 Een nieuwe richting voor het publieke debat	40
3.3.1 De Samenleving als collectief	40

3.3.2 Weerbarstige hybriden.....	42
3.3.3 Publieke hybriden.....	43
3.3.4 Intermezzo: Morele hervorming van het publieke debat	45
3.3.5 Dingpolitiek en vuurwapenproblematiek.....	47
Tot slot	51
Literatuur	53

Hoofdstuk 1: Inleiding

De reeks aanslagen die plaatsvond op vrijdag 13 november 2015 in het hart van Parijs staan ons allemaal nog goed in het geheugen gegrift. Het grootste aantal doden viel bij een rockconcert dat plaatsvond in het Bataclan, een groot muziektheater in het elfde arrondissement. Drie terroristen drongen tijdens het optreden van de Amerikaanse rockband The Eagles of Death Metal de zaal binnen en schoten vervolgens hun automatische geweren vanaf het balkon leeg op de bezoekers. Later werd bevestigd dat de terroristische organisatie IS achter de aanslag zat. 89 mensen lieten het leven. In een interview dat volgde met de band greep de hevig aangeslagen zanger en gitarist Jesse Hughes het drama aan om een statement te maken over het vuurwapenbeleid in Europa:

“Did your French gun control stop a single fucking person from dying at the Bataclan? And if anyone can answer yes, I’d like to hear it, because I don’t think so. I think the only thing that stopped it was some of the bravest men that I’ve ever seen in my life charging head-first into the face of death with their firearms.”¹

De bandvoorman was tevens van mening dat de aanslag snel geneutraliseerd had kunnen worden indien de bezoekers vuurwapens tot hun beschikking gehad zouden hebben, iets wat in zijn thuisstaat South Carolina heel gewoon is: ‘Everybody has to have guns’.² Een soortgelijk mantra werd al eerder uitgesproken door de uitvoerend vicepresident van de National Rifle Association [NRA] Wayne LaPierre tijdens een conferentie die werd gehouden na de massamoord in Newtown op Sandy Hooks elementary: “The only way to stop a bad guy with a gun is a good guy with a gun.”³ Er volgde stevige kritiek op de uitspraak van Hughes; verscheidene organisaties van festivals hebben de band dan ook van hun programma geschrapt.⁴

Op een zomeravond in 2016 voltrekt zich een groot drama in een nachtclub in Orlando. De 29-jarige Omar Mateen schiet 50 mensen dood. IS eist ook in dit geval de aanslag op, hoewel er volgens de FBI geen directe aanwijzingen waren dat Mateen werd aangestuurd door de organisatie.⁵ Het incident toonde volgens toenmalig president Barak Obama aan dat er noodzaak is aan ‘common sense gun measures’⁶. Helaas blijkt dat deze doelstelling tot op heden nog niet zijn vruchten heeft afgeworpen.

In de nacht van 1 oktober dit jaar is het opnieuw raak; ditmaal in Las Vegas. De 64-jarige Stephen Paddock schiet vanaf zijn kamer in het Mandalay Bay hotel op een grote mensenmenigte die een muziekfestival bijwoont. Het is de dodelijkste schietpartij in de moderne geschiedenis van de VS, 58 mensen komen om en nog eens 500 raken er gewond. Op de kamer werden onder andere 23 geweren en pistolen en een enorme hoeveelheid munitie aangetroffen.⁷ Over het motief van de dader is tot op heden nog niets bekend. Wel is duidelijk dat de man alleen handelde, als ‘lone wolf’.

¹ <https://www.theguardian.com/world/2016/feb/16/eagles-of-death-metal-frontman>

² Ibid.

³ <http://harvardpolitics.com/united-states/good-guy-gun-myth/>

⁴ <http://www.breitbart.com/big-hollywood/2016/05/21/festivals-drop-eagles-of-death-metal-for-pro-gun-remarks/>

⁵ <http://time.com/4368275/mateen-orlando-why-he-killed/>

⁶ <https://www.nytimes.com/2016/06/13/us/orlando-nightclub-shooting.html>

⁷ <http://edition.cnn.com/2017/10/03/us/las-vegas-shooting-investigation/index.html>

De vuurwapendiscussie in de VS eist opnieuw alle aandacht op. Het riedeltje begint weer van vooraf aan: er is wederom sprake van een grote schietpartij en de nationale politiek staat weer op scherp.

De genoemde incidenten geven weer waarom het maatschappelijk debat omtrent vuurwepens nog lang niet ten einde is. Massaschietpartijen zetten de Amerikaanse politiek steeds maar weer op scherp. Veel van die grote schietpartijen vonden ook nog eens plaats op scholen en universiteiten, zoals de Virginia Tech en (vrij recent) de Stoneman Douglas High School. Drama's als deze bereiken vaak het internationale nieuws.

De complexiteit van de vuurwapenproblematiek tekent zich af in het feit dat er niet één specifiek soort dader aangewezen kan worden. Toch blijft één ding duidelijk. Of het nou om een religieus gemotiveerde daad gaat of om een mentaal gestoorde persoon die wild om zich heen schiet, een schietpartij heeft altijd kwalijke gevolgen voor de burgergemeenschap.

Controversiële ideeën zoals die van Hughes om vuurwapengeweld met vuurwapens te bestrijden vinden nog altijd bij veel Amerikanen weerklank. Maar als in het gevaar tegelijkertijd het reddende schuilt, waarom is dan tot op heden dit effect nog niet bereikt? Is het wel realistisch om te denken dat het vuurwapengeweld terug te dringen is door middel van een vrijer regulatiebeleid? Aan de andere kant zijn er de voorstanders van een strikter beleid. Zij stellen dat er betere maatregelen genomen moeten worden om pistolen en geweren uit verkeerde handen te houden. Een zeer radicale poging om het vuurwapengeweld in de VS aan te pakken zou het invoeren van een federaal verbod op het bezit en gebruik van pistolen en geweren zijn. Ook in de meeste Europese landen is vuurwapenbezit immers strafbaar.

Verbod en illegaliteit

Dat het verbieden van iets dat voorheen alom verkrijgbaar was niet altijd de juiste uitwerking heeft, blijkt wel uit de gevolgen van de drooglegging van 1920 tot 1933 in de Verenigde Staten. In die periode gold een algemeen verbod op de productie en verkoop van alcohol.⁸ Het verdovende middel werd destijds gezien als de bron van de sociale problematiek die heerste. Vooral mannen dronken destijds stevig en velen kwamen dagelijks in beschoonen toestand thuis. Voorstanders van een algehele geheleonthouding beschouwden alcohol als een belangrijke oorzaak van huiselijk geweld, maar ook religieuze uitgangspunten speelden een rol om een verbod te realiseren. Uiteindelijk werd het achttiende amendement bij de Grondwet in het leven geroepen, waardoor het produceren of consumeren van alcohol bij wet verboden was. Het verbod bleek een averechts effect te hebben, want in de roerige jaren die volgden kwam een grote illegale markt tot stand – de beruchte maffiabaas Al Capone speelde hierbij een belangrijke rol.⁹ In het geheim begonnen burgers hun eigen drank te brouwen waarvan het alcoholpercentage schrikbarend veel hoger lag dan voorheen het geval was; dit vormde een serieuze bedreiging voor de volksgezondheid. De drooglegging van Amerika bracht meer nadelen met zich mee dan voorzien was en in 1933 werd het wetsartikel met het aantreden van president Roosevelt afgeschaft.

Een ander historisch moment waaruit naar voren komt dat een verbod niet altijd de gewenste uitkomst heeft, is de constitutionele ban op vuurwapens - de *Firearms Control Regulations Act* - die van 1976 tot 2008 van kracht was in Washington DC. Inwoners van het district mochten geen

⁸ <https://www.amerika.nl/amerika/reisgids/geschiedenis-amerika/drooglegging/>

⁹ <https://www.historischnieuwsblad.nl/nl/artikel/31307/de-drooglegging-is-niet-voorbij.html>

vuurwapens van welke categorie dan ook bij zich dragen op straat of in publieke gebouwen. Daarnaast dienden alle geregistreerde vuurwepbezitters hun pistool of geweer ongeladen en gedemonteerd thuis te laten.¹⁰ De stadsraad beschouwde het publiekelijk dragen van vuurwapens door burgers als een gevaar voor de openbare orde.

Het verbod had niet het gewenste effect. Met een wijdvertakte illegale markt voor vuurwapens zoals in de VS is het invoeren van een verbod slechts een druppel op een gloeiende plaat. Het moordcijfer van Washington steeg sedert de jaren 80 snel in vergelijking met rest van Amerika; dit is grotendeels te wijten aan het omvangrijke drugs- en vuurwepprobleem waarmee de stad te kampen had. Niet voor niets werd de stad de 'Murder Capital' van de Verenigde Staten genoemd.¹¹ Tegenstanders van het verbod stelden dat dit constitutioneel ongegrond was, het Tweede Amendement van de grondwet – "A well regulated militia being necessary to the security of a free state, the right of the people to keep and bear arms shall not be infringed." – waarborgt volgens hen namelijk een individueel recht op het dragen van (vuur)wapens. In de zomer van 2008 wordt in de zaak *Heller vs. D.C.* uitgesproken dat het beleid van het lokale bestuur in strijd is met de grondwet. Het verbod op het dragen van vuurwapens was hiermee opgeheven.¹²

Een algeheel verbod leidde zowel bij de drooglegging als de invoering van de vuurwepban tot veel verzet vanuit de bevolking, daarbij waren er serieuze neveneffecten te onderscheiden zoals de toenemende groei van de illegale markt. Met oog op de grote hoeveelheid vuurwapens die omgaat in de Verenigde Staten is het dan ook niet moeilijk om voor te stellen dat een algeheel verbod op het bezit ervan – dus op nationaal schaalniveau – niet het beoogde resultaat zal leveren. Het aantal vuurwapens dat in privébezit circuleert ligt momenteel tussen de 270 en 310 miljoen stuks.¹³ Amerika staat met deze enorme voorraad bovenaan de wereldranglijst betreffende vuurwepprevalentie. Het centrale probleem is dat vuurwepbezit een belangrijk onderdeel uitmaakt van de Amerikaanse cultuur. Maar wat houdt dit gegeven precies in? Welke gevolgen zijn er met betrekking tot de criminaliteit? Waarom is men nog niet tot eensgezindheid gekomen over de maatschappelijke implicaties van het bezit en gebruik van vuurwapens?

1.1 Criminologische statistiek en culturele cognitie

Mogelijke antwoorden op de eerdergenoemde vragen zullen aan bod komen in hoofdstuk 2. In eerste instantie zal ik de verschillende criminologische studies aangaande vuurwepprevalentie en -criminaliteit bespreken. Hiermee wil ik verhelderen dat de massaschietpartijen in de VS die internationale aandacht krijgen slechts het topje van de ijsberg vormen. Schietpartijen en ongelukken met vuurwapens zijn er namelijk aan de orde van de dag. Het vuurwepengeweld in Amerika is een structureel probleem, waarbij de culturele achtergrond van een persoon en de sociaaleconomische omstandigheden waarin hij of zij leeft, doorgaans goede indicatoren zijn om na

¹⁰ Jones (1981), p. 139-140.

¹¹ Webster (1992), p. 694.

¹² Voor een uitvoerig verslag van deze zaak zie: *Us G Supreme Court Of The United States, District of Columbia et al. V. Heller - 2008 Gun Control Supreme Court Case*, online document, 2008.

¹³ <http://www.gunpolicy.org/firearms/region/united-states>

te gaan of deze persoon betrokken is geweest bij een schietpartij. Daarnaast zijn het nuttige graadmeters om te bepalen hoe groot de kans is dat dit in de toekomst zal gebeuren.

Wat opvalt is dat er zeer uiteenlopende conclusies worden getrokken op basis van de statistische data die zijn geanalyseerd. Volgens de onderzoekers Gary Kleck en Britt Patterson heeft het merendeel van de vuurwapencontrole en -regulatie wetten geen zichtbaar effect op de gewelddadige misdaad. John Lott brengt een meer controversiële claim naar voren. Zo stelt hij dat juist een vrijer vuurwapenbeleid leidt tot een afname van de vuurwapen gerelateerde criminaliteit. Mark Duggan probeert in zijn onderzoek Lott's these te weerleggen door aan te tonen dat er geen afname maar een toename van criminaliteit plaatsvindt als gevolg van een groeiende vuurwapenprevalentie. Wat de genoemde onderzoeken gemeen hebben, is dat ze allemaal als uitgangspunt hebben dat de VS onherroepelijk met een enorme vuurwapenvoorraad te kampen heeft. Een belangrijke vraag is dan welke maatregelen en regulatiemethoden al dan niet toereikend zijn om tegen te gaan dat een aanzienlijk deel hiervan in verkeerde handen terechtkomt. Daarnaast is het de vraag hoe de verhouding tussen oorzaak en gevolg begrepen dient te worden. Is de toename van schietincidenten te wijten aan het groeiende aantal vuurwapens in privébezit, of hebben meer mensen een vuurwapen aangeschaft ter zelfbescherming omdat het aantal schietincidenten aanzienlijk hoog is?

In het vervolg van het hoofdstuk zal dieper worden ingegaan op het achterliggende sociaalpsychologische mechanisme dat de bron vormt van de uiteenlopende conclusies die volgen uit criminologisch onderzoek en de verdeeldheid binnen het publieke debat omtrent vuurwapenbezit. Hoe de statistische data inzake vuurwapengeweld geïnterpreteerd worden door onderzoekers, maar ook bij welk lezerspubliek het hieruit volgende onderzoek zijn weerklank vindt, hangt nauw samen met de sociaal-culturele waarden die voor hen belangrijk zijn. Tevens in het kader van vuurwapenregulatie kan aangenomen worden dat mate van dreiging die mensen zien in zowel strengere als soepelere maatregelen nauw verband houdt met de morele visie die zij hebben op de maatschappij. Dit wordt culturele cognitie genoemd, wat weer onderdeel is van de sociaalpsychologische theorie van risicoperceptie.

De enorme hoeveelheid aan uiteenlopende morele visies van de Amerikaanse bevolking brengt verschillende ideeën met zich mee over hoe de samenleving het vuurwapenprobleem het best zou kunnen benaderen. Zo zien sommigen een strikter vuurwapencontrolebeleid als een inperking van hun vrijheid op het bezitten van een vuurwapen waaraan zij veel waarde hechten. Voor hen biedt het vuurwapen bescherming tegen criminelen wanneer de autoriteiten hierin tekort schieten. Anderen beschouwen een vrijer beleid juist als een bedreiging voor waarden als sociale veiligheid en maatschappelijke cohesie die voor hen zo belangrijk zijn. Deze conventionele tweedeling in een individuele rechten-positie en een collectieve rechten-positie, die zich in politiek opzicht manifesteert in een botsing tussen democratische en republikeinse idealen, is slechts een versimpelde weergave van de grote verscheidenheid aan stellingnamen ten aanzien van het huidige vuurwapenbeleid. In het volgende hoofdstuk zal hier uitvoeriger op in worden gegaan.

1.2 Een alternatieve richting binnen de publieke discussie

Het derde hoofdstuk van de thesis is gewijd aan een praktisch filosofische analyse van de vuurwapenkwestie. Deze analyse is gedaan op basis van een technische, een traditioneel politieke, en dingpolitieke beschouwingwijze; aan de hand van deze driedelige methode wordt niet alleen de complexiteit van de problematiek duidelijker, maar ook wordt helder hoe een oplossingsgerichte aanpak eruit zou kunnen zien. Teneinde een goed beeld hiervan te geven wil ik mij wenden tot een concrete uitwerking van deze theorie, en hiervoor dienen we te kijken naar een opmerkelijke politieke ontwikkeling die zich in Nieuw Zeeland heeft voorgedaan.

Een rivier als rechtspersoon

Vershillende culturen brengen uiteenlopende ideeën met zich mee over de verhouding tussen mens en natuur. In de westerse christelijke traditie staat de mens geschapen in het evenbeeld van God boven de natuur. In de religie van de Maori heeft dit hiërarchische model geen plaats, de mens leeft volgens hen namelijk in harmonie met de natuur. Een langdurig publiek geschil over de status van de Whanganui rivier dat zich afspeelde op het Noordereiland van Nieuw-Zeeland, zette deze twee zienswijzen ten aanzien van de natuur lijnrecht tegenover elkaar.

Het verhaal van de strijd om de rivier begint omstreeks 1840, wanneer met de ondertekening van het Verdrag van Waitangi Nieuw-Zeeland een Britse kolonie wordt. Vanaf dat moment kregen de Maori dezelfde rechten als de Britten, daarnaast stonden zij een deel van hun grondbezit af dat in handen van de overzeese machthebber belandde. Het verkregen land werd direct toegeëigend; zo ook het stroomgebied van de Whanganui rivier. Het probleem dat zich hier afspeelt heeft te maken met twee botsende culturele denkkaders, aldus Thijs Middeldorp.¹⁴ De Britse kolonisten begrijpen de natuur als een natuurobject waarop beslag gelegd kan worden middels het cultiveren ervan. De Maori daarentegen zien de natuur als hun gelijke, 'de rivier bezit zichzelf'.¹⁵ De jaren die volgden werden gekenmerkt door een politieke strijd tussen de Maori's en de regering over de interpretatiewijze van het Waitangi Verdrag.¹⁶

Op 5 augustus 2015 werd dan eindelijk een overeenkomst getekend tussen de overheid van Nieuw-Zeeland en de Whanganui Iwi, de Maori-stam die het stroomgebied van de gelijknamige rivier bewoonde. Door het akkoord is de rivier de status van rechtspersoon toegekend, wat inhoudt dat ze door middel van een juridische constructie op kan treden als handelingsbekwame entiteit in het rechtsverkeer.¹⁷ Hier zien we een alternatieve manier van politiek bedrijven tot uitdrukking komen. Doordat de rivier wordt erkend als rechtspersoon is er een vorm van representatie nodig om in naam van de rivier haar belangen te vertegenwoordigen. Belanghebbenden in Nieuw-Zeeland hebben een constructie opgesteld waarin een duidelijke ordening is gemaakt van waarden en doelstellingen. Het resultaat hiervan is een voogdijschap over de rivier die wordt ingevuld door zes zogenoemde riviertrustees. Op de eerste plaats staan de ecologische, culturele en spirituele belangen van de rivier, pas daarna wordt gekeken naar de politieke, culturele en economische belangen van

¹⁴ Middeldorp, T. (2016), Wat als een rivier rechten krijgt?, De Correspondent, 7 mei.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ <https://www.trouw.nl/home/nieuw-zeelandse-rivier-krijgt-dezelfde-rechten-als-een-mens~ad933026/>

¹⁷ Bron: Wikipedia/Van Dale online

bewoners van de rivieroever. Middeldorp was zelf in Nieuw-Zeeland om te kijken hoe dit in zijn werking, en schrijft in een artikel het volgende:

“De rechtspersoonlijkheid van de rivier is zodoende een experiment waarbij mensen proberen een andere relatie met een natuurobject aan te gaan. De vorm heeft overeenkomsten met de manier waarop wij intermenselijke conflicten proberen te beteugelen.”

Wat ik met het bovenstaande voorbeeld tracht uit te lichten, is dat een andere visie op de verhouding tussen mens en ding niet alleen een nieuwe manier van politiek bedrijven mogelijk maakt. Ook wordt helder dat een kwestie waarin een niet-menselijke entiteit centraal staat breder bespreekbaar gemaakt kan worden, omdat voor meerdere culturele visies ten aanzien van de problematiek een mogelijkheid bestaat om zich publiekelijk te manifesteren.

Een object georiënteerde discussie

Thijs Middeldorp was naar Nieuw-Zeeland afgereisd omdat hij als oprichter van het parlement der dingen in navolging van inspirator, filosoof en socioloog Bruno Latour, wilde zien hoe een object georiënteerde wijze van politiek bedrijven er in de praktijk uit ziet. In het kader van mijn thesisonderzoek wil ik aantonen dat de vraag om een dingpolitiek beleid niet alleen is voorbehouden aan ecologische kwesties. Ook bij technische kwesties zoals die omtrent de maatschappelijk schadelijke gevolgen van vuurwapentechnologie is het mogelijk om een dergelijk plan van aanpak te hanteren. Aan de hand van de eerdergenoemde driedelige methode bespreek ik hoe dit er in de praktijk uit zou kunnen komen te zien – dus wanneer we de vuurwapenvraagstuk in ogenschouw nemen.

Allereerst is er het technische perspectief dat het uitgangspunt vormt van de twee andere beschouwingwijzen. Op basis van zijn technisch-filosofische instrument analyse stelt Bruno Latour dat de verantwoordelijkheid voor een bepaalde actie verdeeld zou moeten worden over zowel de menselijke als de technische factoren die hebben bijgedragen aan de uitkomst ervan. De grondgedachte van deze filosofische benadering is dat mens en techniek beide kunnen optreden als handelingspotente entiteit binnen in het associatieverband waarvan zij deel uitmaken. Zo is het vuurwapen geen passief object, maar een ding dat actief bijdraagt aan de kwalijke gevolgen die teweeg worden gebracht indien er mee geschoten wordt. In verscheidene technologiestudies is uitvoerig onderzoek gedaan naar hoe handelingsactiviteit is verdeeld over mensen en technische objecten. Onderzoekers binnen deze studies gebruiken de term *distributed agency* om aan te geven dat actie niet eenvoudig terug te voeren is op een specifieke (menselijke) actor.

Nu rest ons de vraag hoe we aanspraak zouden kunnen maken op de verantwoordelijkheid die het vuurwapen aan ons af te leggen heeft? Mijns inziens dienen we hiervoor te kijken naar hoe het vuurwapen zo aangepast kan worden, dat het ons als het ware ertoe aanzet om er bedachtzaam mee om te gaan. Het concept van de zogenaamde ‘smart gun’ is een goed voorbeeld hoe dit idee in de praktijk werkt. De smart technologie in de smart gun zorgt ervoor dat alleen de rechtmatige eigenaar het pistool kan afvuren; op deze manier wordt gebruik door onbevoegde gebruikers tegengegaan. Maar met een technologische modificatie van het vuurwapen alleen zijn we er nog niet.

Of het nu een rivier betreft of een pistool, wanneer een niet-menselijke entiteit te midden van een maatschappelijk vraagstuk komt te staan, dan komen we niet verder door het gesprek te beperken tot een eenzijdig begrip van het ding. We dienen ons inzake de vuurwapendiscussie evengoed af te vragen wat het vuurwapen van ons vraagt door te kijken hoe ze vanuit diverse gezichtspunten binnen de Amerikaanse burgergemeenschap begrepen wordt. Er bestaan meerdere vertogen die publiekelijk gemaakt zouden moeten worden. Juist door een publiek draagvlak te genereren voor een pluraliteit aan cultureel morele posities binnen het debat, wordt niet alleen de problematiek helderder; ook worden mogelijke oplossingen bespreekbaar en wellicht kunnen er in de toekomst concessies gedaan worden. Hierin schuilt de kracht van dingpolitieke deliberatie: het laten spreken van een object door de verscheidenheid aan cultureel-morele betekenissen ervan bloot te leggen.¹⁸

Ten slotte mag het traditionele politieke aspect van de zaak niet over het hoofd gezien worden, want dat is nog altijd de motor achter het vormen van een concreet beleid. Hierin dient zich de verantwoordelijkheid van de mens aan. Zo is het aan ons om de bevordering van vuurwapenveiligheid te stimuleren onder vuurwapenfabrikanten, aandeelhouders, en burgers. Een mogelijkheid is een inruilregeling waarbij standaard vuurwapens omgeruild kunnen worden voor vuurwapens met ingebouwde smart technologie. Smart technologie is slechts een deel van de oplossing. Er moet eveneens gekeken worden naar andere mogelijkheden om de schadelijke gevolgen van vuurwapenbezit verder terug te dringen, hierbij kan gedacht worden aan scherpere controle op het verstrekken van vergunningen of het ontwikkelen en opzetten van nieuwe voorlichtingsmethoden.

Al met al tracht ik te verhelderen op welke wijze binnen zo'n driedelige analyse technische aanpassing, dingpolitieke beschouwing en traditionele politieke beleidsvoering, elkaar kunnen aanvullen en tezamen een alternatieve richting kunnen geven aan de gang van zaken binnen het huidige publieke debat in de VS. Want waarom zou men zijn hoofd moeten breken over juridische interpretaties van het Tweede Amendement wanneer de oplossing in eerste instantie wellicht besloten ligt in een meer concrete en dinggerichte benadering van het probleem?

¹⁸ In paragraaf 3.3.5 zal duidelijk worden waarom Latour zoveel waarde hecht aan een vertegenwoordigingsmodel voor niet-mensen ofwel dingen in maatschappelijke kwesties (zie pagina 47).

Hoofdstuk 2: Maatschappelijke implicaties van het vuurwapenbezit in Amerika

“Der Mensch ist in seine Waffen verliebt. Wie soll man dagegen ankommen? – Waffen müßten so sein, daß sie sich des öfteren und ganz unerwartet gegen den richten, der sie gebraucht. Ihr Schrecken ist zu einseitig. Es genügt nicht, daß der Feind mit gleichen Mitteln operiert. Die Wäffe selbst müßte ein launisches und unberechenbares Leben haben, und die Menschen müßten sich vor dem gefährlichen in ihrer Hand mehr fürchten als vor dem Feind.”¹⁹

Er is veel te zeggen voor zowel de positieve als de negatieve effecten van het vuurwapenbezit in Amerika. De relatie tussen de hoeveelheid vuurwapens die circuleert binnen de samenleving en de impact ervan op het criminaliteitscijfer staat centraal in veel van de tot op heden verrichte criminologische studies. Er zijn verschillende onderzoeksmethoden en statistische interpretaties door criminologen gehanteerd om dit verband te verhelderen. Een eenduidig causaal verband komt echter niet naar voren. Zo concludeert het ene onderzoek dat de criminaliteit toeneemt als gevolg van de groeiende vuurwapenprevalentie, terwijl het andere meer controversiële onderzoek juist onderbouwt dat in staten waarin meer vuurwapenbezitters wonen het aantal criminele praktijken geleidelijk aan afneemt. Ten slotte zijn er ook nog studies bekend waarin wordt aangenomen dat er geen beduidend verband is tussen de twee. In het eerste deel van dit hoofdstuk zullen verschillende criminologische analyses belicht worden teneinde een gedegen weergave te geven van de wetenschappelijke dimensie van de vuurwapenproblematiek. Ongelukken met, en zelfdoding door middel van een vuurwapen zijn eveneens belangrijke factoren binnen deze beschouwing.

In het tweede deel van dit hoofdstuk zal ik mij richten op de huidige publieke discussie die zich grotendeels heeft gevormd op basis van de uiteenlopende interpretaties van de statistiek door criminologen. Veel Amerikanen zijn voorstanders van strengere vuurwapencontrole en wijzen op de negatieve aspecten die in verband worden gebracht met vuurwapenbezit. Zij zien het vuurwapen als een gevaar voor de sociale orde. Hierbij moeten we niet alleen denken aan de massaschietpartijen die zowel nationaal als internationaal nieuws bezig houden, maar ook aan de schietincidenten die een drastische impact hebben op het leven van de inwoners van arme binnensteden. Anderen wijzen op het belang van het beschikken over een vuurwapen in een maatschappij waarin het gevaar om iedere hoek kan schuilen, en pleiten dan ook voor een vrijer regulatiebeleid. Zij zijn van mening dat een vuurwapen bescherming kan bieden tegen belagers en inbrekers; daarnaast beschouwen veel burgers het als een belangrijk onderdeel van de Amerikaanse cultuur en haar koloniale verleden. Niet voor niets brengt de grootste vuurwapenlobby in de VS – de NRA – de boodschap²⁰ naar buiten dat het pistool een ‘equalizer’ symboliseert die potentiële slachtoffers op gelijke voet met hun belager kan zetten.²¹ Burgers op leeftijd zijn volgens deze visie niet per definitie machteloos wanneer zij tegenover een fysiek sterkere overvaller komen te staan, en jonge vrouwen kunnen zich volgens dezelfde logica weerbaarder opstellen tegenover verkrachters. Het is uiteindelijk nog maar de vraag wie er daadwerkelijk de trekker durft over te halen wanneer een mensenleven op het spel staat.

De verschillende stellingnamen die het vuurwapendebat kentekenen wil ik nader bespreken aan hand van de sociaalpsychologische theorie van risicoperceptie en de meer specifieke tak van culturele cognitie. Een dergelijke kijk op de problematiek legt de achterliggende diversiteit aan

¹⁹ Canetti (1981), p. 20

²⁰ <http://www.dailymail.co.uk/news/article-4560358/NRA-lobbyist-says-guns-equalizer-blacks.html>

²¹ Slotkin (2003), p. 58

morele visies ten aanzien van vuurwapenbezit en daaraan verbonden beleidsmaatregelen bloot. Dientengevolge wordt duidelijk dat de kwestie een stuk veelzijdiger en complexer is dan de politiek idealistische tweestrijd – tussen de progressieve burgers die staan voor meer vuurwapencontrole (de Democraten) of de conservatieve oppositie die pleit voor meer vuurwapenrechten (de Republikeinen) – ons doet geloven. Door de pluraliteit aan morele visies bloot te leggen wordt niet alleen de complexiteit van het huidige publieke debat in de VS helderder, maar ook kan gekeken worden hoe een oplossingsgerichte deliberatiemethode ontwikkeld kan worden.

§1 Criminologie en Statistiek

2.1.1 Vuurwapenprevalentie en criminaliteit

In de zaak *Heller vs. District of Columbia* is – zoals in de inleiding al is uiteengezet – uitgesproken dat een algeheel verbod op het bezit van vuurwapens geen constitutionele grond heeft. Zodoende besloot het Hooggerechtshof dat het verbod op het bezit van vuurwapens in alle categorieën, dat sinds 1976 in het District van Columbia van kracht was, opheven diende te worden. David Cole schrijft in zijn veelgeciteerde artikel 'Facing the real gun problem'²², dat de uitslag in deze zaak een brug tussen betrokken partijen in de vuurwapendiscussie kan slaan. "Want hoewel het Hof in de Heller zaak nadrukkelijk het individuele recht om vuurwapens te dragen erkent, erkent het tegelijkertijd dat de constitutie toelaat dat de (federale) overheid aan dit recht beperkingen oplegt."²³ De juridische strijd lijkt verloren voor de tegenstanders van vuurwapenbezit, maar op politiek en beleidsmatig vlak valt er nog veel winst te behalen. Voor nu is het van belang om in te zien dat de wapencultuur zich permanent heeft geworteld in het sociale lichaam van de Amerikaanse samenleving. En juist vanuit dit inzicht dient men aan het denken gezet te worden over welke beleidsvorm het meest toereikend is om de maatschappelijk schadelijke effecten van vuurwapenbezit terug te dringen. In zijn boek *Gun Fight* stelt Adam Winkler dan ook voor dat men zich zou moeten richten tot het empirische werk van criminologen, om zich vervolgens te richten op de maatregelen die getroffen zouden kunnen worden om vuurwapens uit de handen van de misdadiger te houden.²⁴

In de volgende sectie zullen een aantal criminologische onderzoeken besproken worden die uiteenlopende conclusies naar voren brengen over het verband tussen vuurwapenbezit en vuurwapengeweld. In het bijzonder zijn het de juiste interpretatiewijze van de misdaadstatistiek en de geschikte onderzoeksmethode om de relatie tussen vuurwapenbezit en criminaliteit bloot te leggen waarover de nodige onenigheid heerst onder onderzoekers. Het is daarom raadzaam om te kijken hoe men deze kwestie benadert binnen de academische sfeer, want de informatie die van daaruit naar buiten komt voedt per slot van rekening de discussie onder burgers en politici.

²² Bron: <http://www.nybooks.com/articles/2013/06/20/facing-real-gun-problem/>

²³ Van Grunsven (2016)

²⁴ Winkler (2011), p. 295

2.1.2 De ernst van het vuurwapenprobleem in de VS

In een artikel over de misdaadstatistiek hebben de onderzoekers Paolo Buonanno, Francesco Drago, en Roberto Galbiati getracht de omvang van de vuurwapenproblematiek in kaart te brengen. Hun onderzoek richt zich op het verschil tussen criminaliteitstrends in Europa en in de Verenigde Staten. Op basis van de door hen verzamelde data tonen zij aan dat er sprake is van een zichtbare parallelle ontwikkeling tussen het moordcijfer en andere vormen van criminaliteit in de VS. Dit ligt in Europa anders; daar is het moordcijfer allermindst een goede indicator voor het algemene misdaadcijfer. De rol die het vuurwapen speelt bij het plegen van een misdaad wordt door de onderzoekers als verklaring genoemd om de parallel tussen het moordcijfer en het algehele criminaliteitscijfer in de VS te beschrijven. Minder ernstige delicten blijken daar over het algemeen vaak uit te lopen op een dodelijke schietpartij dan in Europa het geval is. Bij een aanzienlijk deel van de gepleegde misdrijven wordt namelijk een pistool of geweer gebruikt. Officiële data die zijn verzameld gedurende de periode van 1970 tot 2010 wijzen uit dat vuurwapens gebruikt waren in 67,7 procent van de gepleegde moorden, in 43,3 procent van de berovingen en in 21,2 procent van de ernstige geweldsdelicten.²⁵ Het artikel besluit met de veronderstelling dat in de VS het wijdverbreide vuurwapenbezit, en het soepelere beleid hieromtrent in vergelijking met dat van Europese landen, een belangrijke oorzaak is van deze verontrustende criminaliteitstrend.²⁶

Vanuit internationaal niveau bezien wordt temeer duidelijk dat Amerika met een serieus vuurwapenprobleem te kampen heeft. Uit een data-analyse afkomstig uit *The America Journal of Medicine* blijkt dat het aantal gepleegde moorden met een vuurwapen in de VS ongeveer 25 maal hoger ligt dan in andere Westerse landen. Daarnaast lag het zelfmoordcijfer door toedoen van een pistool acht maal hoger; en ongelukken met het dodelijke instrument kwamen zes keer zo vaak voor.²⁷ Voor de Amerikaan bestaat er gemiddeld een 10 keer zo grote kans om te sterven door een vuurwapen dan inwoners van andere hoog ontwikkelde landen. Daarnaast blijkt uit cijfers van de *Centers for Disease Control and Prevention* – het nationale zorginstituut binnen de VS dat gegevens over de volksgezondheid verzamelt – dat tussen 1968 en 2015 ruim 1,5 miljoen Amerikanen zijn omgekomen door vuurwapens. In ruim de helft van de gevallen gaat het om zelfmoord; 37 procent stierf door moord. Om een beeld te geven van de ernst van de situatie: uit historische gegevens blijkt dat minder militairen zijn gesneuveld in alle Amerikaanse oorlogen tezamen sinds de Onafhankelijkheidsoorlog (ruim 1,4 miljoen).²⁸

2.1.3 De invloed van vuurwapencontrolewetten op de gewelddadige misdaad

Gary Kleck en Britt Patterson hebben met gebruik van meerdere indicatoren getracht de vuurwapenprevalentie in de VS in kaart te brengen. Daarnaast is bekeken wat voor effect de beschikbaarheid van vuurwapens heeft op de gewelddadige misdaad. Ten slotte is de impact van vuurwapenwetten ten aanzien van het misdaadcijfer onder de loep genomen; zowel directe als indirecte gevolgen van (strengere) vuurwapencontrole voor de beschikbaarheid van vuurwapens maken onderdeel uit van deze analyse.²⁹ Naast de gewelddadige misdaad zoals moord, beroving en

²⁵ Buonanno, Drago, Galbiati (2014), p. 23

²⁶ Buonanno, Drago, Galbiati (2014), p. 25

²⁷ Grinshteyn & Hemenway (2010), p. 268-269.

²⁸ Bron: <https://www.nrc.nl/nieuws/2017/10/16/nrc-checkt-meer-doden-door-vuurwapens-in-vs-dan-in-alle-oorlogen-van-vs-13527687-a1577487>

²⁹ Kleck & Patterson (1993), p. 250

verkrachting, zijn ook incidenten als zelfmoord door toedoen van een vuurwapen en ongelukken met een vuurwapen in het onderzoek opgenomen.

Kleck en Patterson hebben hun onderzoek beperkt tot stedelijk niveau; de meest strikte vuurwapenwetten blijken namelijk van kracht te zijn op lokaal niveau.³⁰ Data zijn verzameld over de wetgeving en het misdaadcijfer van 170 Amerikaanse steden met een populatie van 100,000 mensen of hoger.³¹ Door het vuurwapenbeleid in meerdere steden met elkaar te vergelijken kan nagegaan worden welke specifieke eigenschappen van vuurwapenregulatie in verband gebracht kunnen worden met een afname van de gewelddadige misdaad.³² Daarnaast dient er rekening gehouden te worden met een mogelijke wederkerige relatie tussen vuurwapenprevalentie en de gewelddadige misdaad. Zo kan het zijn dat vuurwapenbezit een positief effect heeft op het criminaliteitscijfer, maar een toename van criminaliteit zou ook de aanschaf van vuurwapens bevorderd kunnen hebben.³³

De onderzoekers komen tot de volgende conclusies: (1) Vuurwapenprevalentie is weldegelijk van invloed op het zelfmoordcijfer (Het pistool is een veelvoorkomend zelfmoordinstrument), maar er is geen zichtbaar effect op het totale moordcijfer, berovingscijfer, verkrachtingscijfer of het aantal fatale ongelukken met een vuurwapen.³⁴ (2) Bestaande vuurwapencontrolewetten zorgen er niet voor dat het bezit onder bewoners van de onderzochte steden daalt.³⁵ (3) Het overgrote deel van de eerder genoemde wetten leidt niet tot een afname van de gewelddadige misdaad.³⁶ Een mogelijke verklaring voor het feit dat vuurwapencontrolewetten er niet in slagen om het bezit en gebruik van vuurwapens door criminelen terug te dringen, is dat de enorme hoeveelheid pistolen en geweren in privébezit onder de Amerikanen het lastig maakt voor de regering (zowel op federaal als staatsniveau) om vuurwapens uit handen te houden van criminelen.³⁷

Geldigheid van onderzoeksmethoden

In een meer recente studie stelt Kleck dat het tot dan toe verrichte onderzoek naar het verband tussen vuurwapenprevalentie en criminaliteit over het algemeen informatiebronnen raadpleegt waarvan de validiteit in twijfel getrokken kan worden.³⁸ Resultaten uit enquêteonderzoek omtrent het aantal vuurwapens binnen huishoudens heeft hij derhalve vergeleken met verschillende macroniveau-indicatoren afkomstig uit andere studies om deze vervolgens op hun validiteit te beoordelen. Het afnemen van een enquête levert directe informatie over de vuurwapenprevalentie binnen de samenleving; daarom kan het als criterium gebruikt worden voor de validatie van de statistische (meer indirecte) macroniveau-indicatoren. Onderzoek op groot schaalniveau is naast het meer lokale onderzoek van essentieel belang om de relatie tussen vuurwapenbezit en vuurwapengeweld nauwgezet in kaart te brengen. Een mogelijk afschrikkend effect op criminelen beperkt zich vaak namelijk niet alleen tot de bezitter; de rest van de buurt kan eveneens profijt ondervinden van dit effect. Andersom geldt het ook. In buurten met veel vuurwapenbezitters kunnen bewoners eerder een gevoel van onveiligheid ervaren. Kortom:

³⁰Kleck & Patterson (1993), p. 253

³¹ Kleck & Patterson (1993), p. 256

³² Kleck & Patterson (1993), p. 252

³³ Kleck & Patterson (1993), p. 265

³⁴ Kleck & Patterson (1993), p. 272

³⁵ Kleck & Patterson (1993), p. 273

³⁶ Kleck & Patterson (1993), p. 275

³⁷ Kleck & Patterson (1993), p. 278

³⁸ Kleck (2004), p. 4

“The population-wide combined impact of both violence-increasing and violence-decreasing effects of gun ownership can only be assessed using macro-level research.”³⁹

Kleck heeft uiteindelijk 25 diverse indirecte vuurwapenprevalentie-indicatoren⁴⁰ op hun validiteit beoordeeld, door ze te vergelijken met resultaten uit de grootste nationale enquêteonderzoeken omtrent vuurwapenbezit. Een aantal van deze indicatoren is in eerder onderzoek toegepast. Data afkomstig van de *General Social Survey* (GSS) vormen uiteindelijk de belangrijkste criteria binnen vergelijking.⁴¹ De GSS is een nationaal onderzoeksbureau dat door middel van afname van persoonsgerichte enquêtes bepaalde trends en gedragspatronen binnen de Amerikaanse samenleving aan het probeert te brengen.⁴² Het percentage zelfmoorden dat is gepleegd met pistool (PSG), gemeten van 1979 tot 1982, blijkt uiteindelijk de indicator te zijn die het sterkst correleert met de GSS data. Dit houdt in dat er in gebieden met veel vuurwapenbezitters binnen de aangegeven periode een aanzienlijk hoger aantal zelfmoordgevallen met vuurwapens geregistreerd was. Zodoende vormt het statistische cijfer omtrent PSG volgens Kleck de meest betrouwbare indicator in het onderzoek naar vuurwapengeweld op interregionaal niveau.⁴³

2.1.4 Vuurwapengebruik ter zelfbescherming

Nu we een algemeen beeld hebben van het statistisch onderzoek naar de effecten op het criminaliteitscijfer, is het interessant om in te zoomen op de verhouding tussen vuurwapen en gebruiker. Een veelvoorkomende misvatting volgens onderzoekers Kleck en Marc Gertz is dat een slachtoffer van criminele activiteiten *de facto* een passief doelwit is, of een persoon die actief dient mee te werken met zijn belager. Zodoende wordt voorbijgegaan aan een andere mogelijke rol voor het slachtoffer, namelijk als iemand die zich actief verzet met legitieme doeleinden (dus zonder zich schuldig te maken aan een illegale activiteit), zoals bij het voorkomen van letsel of het beschermen van het eigendom.⁴⁴ Data afkomstig van de *National Crime Victimization Survey* (NCVS) wijzen uit dat slachtoffers die zich verzetten door middel van een vuurwapen een kleinere kans hebben op letsel dan personen die zich verzetten op elke andere denkbare wijze— zelfs in het ergste geval wanneer een agressor zelf ook over een vuurwapen beschikt.⁴⁵ De NCVS is een nationale enquête die wordt gehouden door de *U.S. Bureau of Census*; dit is een tak binnen de Federale overheid.⁴⁶

Het is niet eenvoudig om te bepalen wanneer vuurwapengebruik als ‘defensief’ bestempeld kan worden, omdat er geen nauwkeurige onderzoeksmethode bekend is om dit gebruik te registreren. Naast situaties waarbij slachtoffers het vuur hebben geopend op hun belager zijn er namelijk ook gevallen bekend van slachtoffers die hun belagers hebben afgeschrikt door louter het pistool op hen te richten. Laatstgenoemde casussen worden echter niet opgenomen in de misdaadstatistiek, omdat het cijfer hieromtrent doorgaans is gebaseerd op persoonlijke verklaringen en getuigenverklaringen en niet op geregistreerde voorvallen. Om enigszins kennis te vergaren over defensief vuurwapengebruik worden er met regelmaat enquêtes afgenomen door instanties zoals onder

³⁹ Kleck (2004), p. 4

⁴⁰ Kleck (2004), p. 6-8

⁴¹ Kleck (2004), p. 13

⁴² Bron: <http://gss.norc.org/About-The-GSS>

⁴³ Kleck (2004), p. 8

⁴⁴ Kleck & Gertz (1995), p. 151

⁴⁵ Kleck & Gertz (1995), p. 152

⁴⁶ Kleck & Gertz (1995), p. 154

andere de NCVS. Uit onderzoek door dit bureau blijkt dat 88% van de door de respondenten gerapporteerde aanvallen buitenshuis plaatsvond. Echter, personen die ooit een pistool hebben gebruikt ter zelfbescherming op een (publieke) locatie waar het volgens de wet een misdaad is om een vuurwapen te dragen, zullen dit uit angst voor consequenties niet zomaar prijsgeven aan de autoriteiten.⁴⁷ Kleck en Gertz gaan op basis van deze assumptie ervan uit dat mogelijk cruciale informatie verloren gaat over het defensieve vuurwapengebruik in de confrontatie tussen criminelen en burgers.

Stand your Ground

De bovenstaande kwestie maakt het interessant om te kijken wat de 'Stand your Ground law' zegt. In deze wet staat dat men niet verplicht is om zich over te geven indien men zonder geldige aanleiding wordt aangevallen (dus wanneer men niet is betrokken bij een criminele activiteit en het recht heeft om op een bepaalde locatie aanwezig te zijn). Daarnaast mag een persoon zich verzetten met de macht en middelen die hij of zij nodig acht om zichzelf of haarzelf te beschermen.⁴⁸ Sinds 2005 is deze wet, die zijn grondslag vindt in het gewoonterecht, officieel van kracht in de staat Florida.⁴⁹ In 23 andere staten is sindsdien eenzelfde wet van kracht. Problematisch is echter dat er per staat variaties zijn op het wetsartikel waardoor een eenduidige lezing ervan niet mogelijk is. Het feit dat er geen federale wet bestaat die deze kwestie adresseert, geeft te kennen dat het niet eenvoudig is om het vuurwapen te definiëren als zelfverdedigingsmiddel.

Kleck en Gertz hebben zelf een zo nauwkeurig mogelijke enquête ontwikkeld, om een gericht onderzoek te doen naar wat zij aanduiden met de term *Defensive Gun Use* (DGU). Hun doelstelling was om een beter inzicht te scheppen in het vuurwapengebruik met het oog op zelfbescherming; ook diende rekening gehouden te worden met de situationele context van DGU's en de frequentie waarmee deze gebruiksvorm zich voordoet.⁵⁰ Er waren geen overheidsinstantie betrokken in het onderzoek, en het gebeurde anoniem. Mede daarom stellen de onderzoekers dat zij een nauwkeurige dataset hebben kunnen opstellen ten aanzien van DGU. Op basis van een extrapolatie van hun enquêteresultaten schatten zij dat er zich jaarlijks 2,2 tot 2,5 miljoen DGU's voordoen onder de burgergemeenschap, waarvan bij het overgrote deel (1,5 tot 1,9 miljoen gevallen) gebruik is gemaakt van een pistool.⁵¹ Omdat dit neerkomt op ongeveer 1% van het totale⁵² aantal vuurwapens in de VS, is deze schatting volgens Kleck en Gertz aannemelijk.⁵³ Wat nog meer opvallend is aan de uitkomst van het onderzoek, is dat van de ondervraagden voornamelijk vrouwen en personen met Afro-Amerikaanse achtergrond een pistool in verdedigend opzicht getrokken bleken te hebben.⁵⁴

Critici van het onderzoek betwijfelen de nauwkeurigheid van de gehanteerde methode, omdat gevallen die niet door het NCVS zijn gecategoriseerd als DGU wel door Kleck en Gertz zijn gekenmerkt als DGU. Het gaat hier om incidenten waarbij niet duidelijk is of er daadwerkelijk sprake was van bedreiging door een ander. Kleck en Gertz blijken aldus niet specifiek in hun onderzoek; zo is ook vuurwapengebruik tegen wilde dieren opgenomen in het onderzoek. Daarnaast wordt er geen

⁴⁷ Kleck & Gertz (1995), p. 155-156

⁴⁸ We kunnen vraagtekens zetten bij deze bewering, want op grond waarvan kan een persoon bepalen of inschatten dat hij gerechtvaardigd is om een pistool te trekken, laat staan ermee te schieten? Een uitvoerige bespreking van deze kwestie is echter niet aan de orde in deze thesis.

⁴⁹ <http://www.ncsl.org/research/civil-and-criminal-justice/self-defense-and-stand-your-ground.aspx>

⁵⁰ Kleck & Gertz (1995), p. 160

⁵¹ Kleck & Gertz (1995), p. 164

⁵² 220 miljoen ten tijde van het onderzoek

⁵³ Kleck & Gertz (1995), p. 167

⁵⁴ Kleck & Gertz (1995), p. 178

onderscheid gemaakt tussen vuurwapengebruik door burgers, militairen en politie. Een ander probleem van het onderzoek, is dat extrapolatie van de onderzoeksresultaten kan leiden tot ongeloofwaardige aantallen. Wat voor een percentage binnen de onderzoeksgroep geldt, geldt niet automatisch voor de gehele bevolking.⁵⁵

Waar Kleck en Gertz ons met hun onderzoeksresultaten bewust van willen maken, is dat door de invoering van nieuwe beleidsmaatregelen die de beschikbaarheid van vuurwapens onder zowel de criminele populatie tracht te bestrijden, het mogelijk ook moeilijker wordt voor potentiële slachtoffers om een pistool aan te schaffen. Dit kan volgens hen leiden tot een afname van het aantal DGU's waardoor letsel voorkomen had kunnen worden en levens gespaard hadden kunnen blijven.⁵⁶ Om hoeveel gevallen het hier precies gaat blijft vooralsnog onduidelijk, gezien de onnauwkeurigheid van het afgenomen enquêteonderzoek en de betwifelbare data-extrapolatie.

2.1.5 More Guns, Less Crime

De gedachte dat burgers met een pistool tot hun beschikking kunnen voorkomen dat zij slachtoffer worden van een misdrijf, komt dicht in de buurt van de hypothese die John Lott in zijn studie bespreekt. Voor hem gaat het echter meer om het voor criminelen beangstigende idee dat de burger in het bezit *kan* zijn van een vuurwapen om zichzelf te verweren, dan dat daadwerkelijk iedere burger met een pistool op zak zou moeten rondlopen. Zijn veelbesproken boek *More Guns, Less Crime* staat dan ook vol met statistische data waarmee hij zijn controversiële hypothese onderbouwt, namelijk dat de invoering van een wet die het recht op het dragen van een vuurwapen garandeert voor de wetsgetrouwe burger, heeft bijgedragen aan de afname van criminaliteit binnen de VS. Lott is dan ook zeer sceptisch over het invoeren van wetten die het bezit van vuurwapens verbieden, zoals destijds in Washington D.C. het geval was⁵⁷:

“Yet, just because a law is passed to ban guns, it does not automatically follow that the total number of deaths will decline. Given the large stock of guns in the country and given the difficulties the government faces in preventing other illegal items, such as drugs, from entering the country, it is quite doubtful that the government would be able to eliminate most guns. This raises the important question: Would the law primarily reduce the number of guns held by law-abiding citizens? How would such law alter the relative balance of power between criminals and law-abiding citizens?”⁵⁸

Een totaalverbod op vuurwapens kan volgens Lott geen uitkomst bieden in het maatschappelijk vraagstuk. Zeer aannemelijk is dat de nu al omvangrijke illegale markt daardoor alleen maar verder zal groeien. Wanneer een algehele vuurwapenontzegging hoofdzakelijk de wetsgetrouwe burger treft maar niet de crimineel, dan is er sprake van een tegengesteld effect van het verbod.⁵⁹ Het is aldus van belang om de effecten van wetgeving omtrent vuurwapenbezit in ogenschouw te nemen.

⁵⁵ Bron: The Virginia Center for Public Safety, webpagina: <http://www.vacps.org/public-policy/the-contradictions-of-kleck>

⁵⁶ Kleck & Gertz (1995), p. 180

⁵⁷ Zie hoofdstuk 1 en paragraaf 1.2 van dit hoofdstuk.

⁵⁸ Lott (2010), p. 11

⁵⁹ Lott (2010), p. 318

Lotts onderzoeksmethode

De data-analyse van Lott, in tegenstelling tot methodes die in het merendeel van vuurwapenstudies terugkomen, focust op *county level* in plaats van *state level*. Een county is een kleiner gebied binnen een staat; in Nederland zouden we hier spreken van een regio. Counties die een *nondiscretionary concealed-carry* wet hebben aangenomen worden in Lott's studie vergeleken met counties waarbij dit niet is gebeurd. In deze wet staat dat personen die aan de door het bevoegde gezag gestelde voorschriften voldoen het recht hebben op het verkrijgen van een vuurwapenvergunning. Het is daarbij wel verboden het pistool zichtbaar te dragen.⁶⁰ Cijfers van verschillende misdaadcategorieën zijn opgenomen in het onderzoek om te kijken welke verandering er optreedt als er een nieuwe vuurwapenwet in werking treedt.

Uit de nationale misdaadstatistiek blijkt dat het criminaliteitscijfer vanaf de jaren 90 sterk gedaald is.⁶¹ Belangrijk is om hierbij in het achterhoofd te houden dat deze trend niet op elke staat of county van toepassing is. Hoewel er sprake is van een nationale afnametrend, blijkt dat deze afname voornamelijk zichtbaar is in staten en counties waar concealed carry wetten van kracht zijn.⁶² Daarnaast is in staten en counties waar de gewelddadige misdaad nog steeg voor de invoering van deze wet een significante daling zichtbaar nadat ze in werking was getreden. Ten slotte valt de omvang van de daling samen met het aantal daadwerkelijke vergunningen dat is verstrekt.⁶³ Voor de staat Pennsylvania waar in 1988 een concealed carry wet is aangenomen, is bijvoorbeeld de volgende trend waargenomen:

Violent crimes, with the exception of robbery, show that greater numbers of concealed handgun permits lower violent crimes, while property crimes exhibit very little relationship.⁶⁴

Lott denkt dat de afname van gewelddadige misdaad in staten en counties waarin concealed carry wetten van kracht zijn, te maken heeft met de afschrikkende werking van een potentiële vuurwapen dragende burger op de crimineel. Deze zal zich namelijk eerder toeleggen op minder ernstige delicten waarbij de daadwerkelijke confrontatie met het slachtoffer uit de weg wordt gegaan, als de kans groot is dat deze een pistool bij zich draagt waarmee hij of zij zichzelf zou kunnen verweren.⁶⁵ In staten die deze wet hebben aangenomen is het aantal zogenaamde 'hot burglaries' geleidelijk aan afgenomen.⁶⁶ Dit zijn inbraken die worden gepleegd terwijl de bewoner zich nog in het huis bevindt. Wetende dat een potentieel slachtoffer mogelijk beschikking heeft over een vuurwapen, zal de inbreker er eerder voor kiezen om toe te slaan wanneer hij er zeker van is dat er niemand thuis is. De kans op een mogelijk dodelijke krachtmeting wordt aldus kleiner naarmate meer huishoudens over een pistool of geweer beschikken. Ten slotte stelt Lott op basis van data uit de NCVS vast dat vrouwen veel baat hebben bij het kunnen dragen van een pistool waarmee zij potentiële verkrachters af kunnen schrikken.⁶⁷

⁶⁰ Lott (2010), p. 48-49

⁶¹ <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2017/02/21/5-facts-about-crime-in-the-u-s/>

⁶² Lott (2010), p. 63

⁶³ Lott (2010), p. 136

⁶⁴ Lott (2010), p. 107

⁶⁵ Lott (2010), p. 59; p. 178- p. 179

⁶⁶ Lott (2010), p. 5.

⁶⁷ Lott (2010), p. 66; p. 179

Massaschietpartijen

Het fenomeen van schietpartijen in het publieke domein waarbij meerdere mensen om het leven komen, is een belangrijk onderdeel van de vuurwapenproblematiek waarvan de oplossing volgens Lott ook is gelegen in soepelere wetgeving. Deze zogenaamde *Mass Public Shootings* vormen vaak de aanleiding voor politici en burgers om na te denken over striktere vuurwapenwetten. Het choquerende effect van het bloedbad dat hieruit voortvloeit treft immers de gehele samenleving. Inmiddels zijn in veel staten publieke locaties als winkelcentra en scholen uitgeroepen tot 'gun free zones'. Vuurwapenvrije zones werken volgens Lott echter eerder als een magneet voor schietgrage personen dan dat ze hen weren. Hij stelt dat personen met moordlustige intenties er zekerder van zullen zijn dat ze op dergelijke locaties meer slachtoffers kunnen maken, omdat omstanders niet in staat zullen zijn om adequaat in te grijpen—het is hen immers niet toegestaan een wapen bij zich dragen binnen de vuurwapenvrije zone.⁶⁸ Daarom is het nodig dat er binnen deze zones mensen zijn die in kunnen grijpen mocht er een incident plaatsvinden. Bij sommige schoolgemeenschappen in de VS maken agenten in burger al onderdeel uit van het systeem.⁶⁹ Wanneer het beeld wordt uitgedragen dat er grote kans is dat een vuurwapenbezitter in kan grijpen, dan hoeft het werkelijke aantal bezitters niet eens hoog te zijn om een potentiële misdadiger te laten afzien van zijn daad, aldus Lott.⁷⁰

Kritische kanttekeningen bij Lotts argument

In het onderzoek van Lott wordt nergens genoemd dat minder serieuze delicten vaak ontaarden in een schietpartij, zoals het eerdergenoemde onderzoek door Buonanno, Drago, en Galbiati uitwijst. Wellicht geldt dit hoofdzakelijk voor staten waarin geen concealed carry wetten van kracht zijn, maar ook hierover wordt verder niets gezegd. Daarnaast wordt er uitsluitend gewezen op het positieve aspect van het afschrikkende effect van de wetsgetrouwe burger als *mogelijke vuurwapendrager*. In concrete situaties, dus wanneer de burger daadwerkelijk over een vuurwapen beschikt, is het niet realistisch om vast te houden aan de efficiëntie van dit afschrikkende effect. Op het moment dat een slachtoffer of een omstander zijn of haar pistool trekt om een vuurwapengevaarlijke crimineel te verdrijven, bestaat er namelijk een grote kans dat de situatie escaleert. Zo blijkt uit een rapport door de *Southern Medical Journal* uit 2010 dat met een vuurwapen in huis de kans dat een gezinslid of aanwezig bezoek omkomt 12 keer groter is dan dat een inbreker het leven laat.⁷¹ Dit gegeven blijkt overigens in tegenspraak te zijn met de Klecks onderzoek en de conclusies die hij heeft verbonden aan NCVS-data.⁷² Ook moet gezegd worden dat het afschrikkende effect van een vuurwapen dragende burger leidt tot de nodige spanningen bij de Amerikaanse politiemacht. Agenten weten immers niet direct of de verdachte die zij aanhouden een pistool bij zich draagt, en als dit het geval is, is het nog maar de vraag of het een vuurwapengevaarlijk persoon betreft. Dientengevolge kan een simpele aanhouding ontaarden in een schietpartij waarbij onschuldige slachtoffers vallen.

Ik denk dat er in de VS genoeg incidenten op te noemen zijn waarbij het argument van Lott opgaat, namelijk dat er mensenlevens gespaard worden wanneer een vuurwapenbezitter in staat is om te

⁶⁸ Lott (2010), p. 325

⁶⁹ Lott (2010), p.197

⁷⁰ Ibid.

⁷¹ <https://www.news-medical.net/news/20100204/Guns-in-homes-can-increase-risk-of-death-and-firearm-related-violence.aspx>.

⁷² Zie paragraaf 1.4 van dit hoofdstuk.

handelen in een crisissituatie. Een eenduidig positief effect is echter niet aan te wijzen, omdat er evengoed veel incidenten plaats hebben gevonden waarbij het ingrijpen door een vuurwapen dragende burger heeft geleid tot verergering van de situatie. En ondanks het feit dat de gewone burger niet is getraind zoals een politieagent, die beter is geïnformeerd over hoe er gehandeld dient te worden in gevaarlijke situaties met vuurwapengevaarlijke personen, wijst de praktijk uit dat het maken van verkeerde inschattingen en beslissingen door de politie op het moment suprême nog vaak voorkomt. Het is dan ook niet verwonderlijk dat ‘police brutality’ in Amerika vooral de laatste jaren de gemoederen bezighoudt binnen de samenleving.⁷³ De Black Lives Matter beweging heeft recentelijk uitdrukking geven aan de racistische ondertoon van deze problematiek.⁷⁴ Het is alles overziend dus duidelijk dat juist het afschrikkende effect dat voor Lott zo belangrijk is, ook in het nadeel van de onschuldige burger kan werken.

2.1.6 More Guns, More Crime

Een ander interessante criminologische invalshoek op de vuurwapenkwestie vinden we in de studie van Mark Duggan. Hij stelt aan het begin van zijn artikel ‘More Guns, More Crime’ dat het grootste probleem van onderzoek naar het vuurwapenbezit in Amerika het gebrek aan betrouwbare methodes is waarmee dit gegeven gemeten kan worden voor verschillende staten gedurende een langere periode.⁷⁵ Duggan meent dat hij een accuraat beeld kan geven over het vuurwapenbezit in de VS, en maakt hiervoor gebruik van verkoopcijfers van het gerenommeerde tijdschrift *Guns & Ammo* (G&A)⁷⁶ Volgens hem is er sprake van een duidelijke correlatie tussen de twee. Om de geldigheid van de G&A variabele⁷⁷ aan te tonen wordt deze vergeleken met het aantal dodelijke vuurwapenongelukken en het aantal zelfdodingen door middel van een vuurwapen dat is geregistreerd door het *National Center for Health Statistics* (NCHS); vervolgens wordt gekeken naar data over vuurwapenshows afkomstig van de NRA en het aantal leden dat bij deze organisatie is aangesloten; ten slotte gebruikt Duggan evenals Kleck gegevens van de GSS. Samengenomen vormen deze data in de ogen van de onderzoeker een adequate informatiebron om het vuurwapenbezit mee te peilen.⁷⁸

Met de nodige kennis over het vuurwapenbezit is het vervolgens zaak om te kijken wat het effect hiervan is op de gewelddadige misdaad. Data afkomstig van de *Federal Bureau of Investigation* (FBI) en van het NCHS zijn in het onderzoek opgenomen om aan te tonen dat veranderingen in het moordcijfer op staatsniveau gerelateerd zijn aan de veranderingen in het vuurwapenbezit.⁷⁹ Duggan maakt hieruit op dat op nationaal niveau een toename van tien procent van het aantal vuurwapenbezitters geassocieerd kan worden met een toename van twee procent van het aantal

⁷³ Zie: <https://copcrisis.com>

⁷⁴ Bron: <https://www.theguardian.com/us-news/2017/jan/08/the-counted-police-killings-2016-young-black-men>

⁷⁵ Duggan (2001), p.1087

⁷⁶ In vergelijking tot andere grote vuurwapenmagazines, focust G&A zich meer op handgeweren. Niet alleen worden er van dit type vuurwapen over het algemeen de meeste exemplaren verkocht, ook worden handgeweren of pistolen over het algemeen vaak gebruikt onder criminelen. Duggan (2001), p. 1089

⁷⁷ De G&A variabele die is gebruikt door Duggan is volgens Kleck minder nauwkeurig dan het aantal zelfmoorden door toedoen van een vuurwapen (PSG): ‘Note that the Guns & Ammo measure (indicator 12), recently used by Duggan (2001), is distinctly inferior to PSG as an indicator of cross-section variation in gun levels.’ Kleck (2004), p. 12.

⁷⁸ Duggan (2001), p.1087-1088

⁷⁹ Duggan (2001), p. 1095

moordgevallen.⁸⁰ Een mogelijke oorzaak hiervan is de toestroom van vuurwapens vanuit de legale markt richting de illegale markt. Jaarlijks worden er namelijk zo'n 500.000 vuurwapens gestolen, waardoor aangenomen kan worden dat een toename in vuurwapenbezit onder wetsgetrouwe burgers verband houdt met een toename in vuurwapenbezit onder criminelen.⁸¹ Daarnaast kopen criminelen hun vuurwapens voornamelijk op de tweedehands markt of bij vuurwapenshow's waarbij minder strenge controle is op de verkoop van vuurwapens dan bij de door de Federale staat erkende verkopers.

Op basis van bovengenoemde onderzoeksresultaten zijn twee hypothesen mogelijk: ten eerste, dat het aantal moorden toeneemt wanneer meer mensen vuurwapens bezitten; ten tweede, dat mensen meer vuurwapens kopen als gevolg van het groeiende moordcijfer.⁸² Op basis van nader onderzoek concludeert Duggan dat het vuurwapenbezit meer impact heeft op het moordcijfer dan dat andersom het geval is.⁸³ Er is daarnaast bewijs voor de theorie dat vuurwapenbezit leidt tot een geringe toename van andere vormen van criminaliteit dan moord. Om deze stelling te ondersteunen maakt Duggan gebruik van data uit de *Uniform Crime Reports* van de FBI, die informatie biedt over zeven misdaadcategorieën⁸⁴ op gemeentelijk niveau (county-level).⁸⁵ Feit blijft echter dat het vuurwapenbezit het sterkst van invloed is op het moordcijfer.

Kritiek op Lott

Duggan heeft ten slotte gekeken naar de impact van de draagfrequentie van vuurwapens door individuen op het criminaliteitscijfer m.u.v. moord. Hij duidt dit gegeven aan met de term 'carry concealed weapons' (CCW). Onderzocht is of het invoeren van CCW-wetten ervoor heeft gezorgd dat (1) meer burgers vuurwapens hebben aangeschaft, en (2) of personen in het bezit van een vuurwapen deze vaker bij zich zijn gaan dragen.⁸⁶ Uit de statistiek kan echter niet worden opgemaakt dat legaal vuurwapenbezit significant is toegenomen in staten die CCW-wetten hebben aangenomen. Wel blijkt dat de gewelddadige misdaad niet meer af is genomen in staten met een hoog aantal vuurwapenbezitters nadat er CCW-wetten waren ingevoerd dan in overige CCW staten; dit zou kunnen impliceren dat burgers in het bezit van een pistool deze niet vaker zijn gaan dragen of dat hun draaggedrag geen zichtbare invloed heeft gehad op het gedrag van de criminelen.⁸⁷ Het bekijken van de werking van CCW-wetten tussen verschillende staten die deze hebben aangenomen, en het analyseren van de gevolgen ervan voor het vuurwapenbezit en de misdaad, bieden een breder perspectief op de zaak dan de vergelijking tussen CCW staten en niet-CCW staten in relatie tot het criminaliteitscijfer zoals Lott heeft gedaan. Duggan richt zich in tegenstelling tot Lott op de werkelijke draagfrequentie en de data omtrent vuurwapenprevalentie. Een wetsverandering leidt immers niet direct tot gedragsverandering.

Lott en andere voorstanders van concealed carry wetten zouden hier tegenin kunnen brengen dat het hoofdzakelijk gaat om de toegenomen angst onder criminelen dat potentiële slachtoffers een vuurwapen bij zich kunnen dragen; het daadwerkelijke draaggedrag is volgens hen niet aan de orde. Op dit punt zijn er geen tegenstrijdigheden te constateren ten aanzien van het argument van Lott. Echter, de centrale stelling van Duggan, dat een toename aan vuurwapens leidt tot een toename van

⁸⁰ Duggan (2001), p.1096.

⁸¹ Duggan (2001), p. 1094

⁸² Deze wederkerige relatie is eerder besproken in paragraaf 1.3 van dit hoofdstuk.

⁸³ Duggan (2001), p. 1098

⁸⁴ Het gaat hier om: moord, beroving, geweldpleging, verkrachting, inbraak, diefstal en autodiefstal.

⁸⁵ Duggan (2001), p. 1101

⁸⁶ Duggan (2001), p.1105

⁸⁷ Duggan (2001), p. 1109.

elke vorm van criminaliteit (en dan vooral in de categorie moord) blijft ondanks deze kennis overeind staan. Ook is er volgens hem geen afschrikkende effect waarneembaar ten aanzien van criminaliteit op het moment dat een staat een CCW-wet doorvoert, en juist op dit specifieke punt bestrijdt hij de hypothese van Lott.⁸⁸

2.1.7 Ongelukken met en zelfmoord door vuurwapens

Tot besluit van deze paragraaf wil ik mij wenden tot de consequenties van het vuurwapenbezit binnen het huishouden. Ondanks een zichtbare afname sinds een aantal jaar, blijft het aantal slachtoffers van ongelukken met pistolen of geweren die onbedoeld afgevuurd worden nog altijd zorgwekkend hoog. Dergelijke incidenten zijn in de VS aan de orde van de dag en eisen voornamelijk het leven van jonge kinderen.⁸⁹ Laten we een aantal feiten op een rijtje zetten:

- De kans een kind in de leeftijdscategorie van 5 tot 14 jaar overlijdt ten gevolge van een fataal ongeluk met een pistool of geweer, is elf keer zo groot in de Verenigde Staten als in andere ontwikkelde landen.⁹⁰
- Gemiddeld kwamen er jaarlijks 700 personen om tussen 1999 en 2010; in het jaar 2011 was er sprake van 14675 niet-dodelijke ongelukken met een vuurwapen.
- Over het algemeen vallen de meeste slachtoffers binnen de familie- of kennissenkring.⁹¹
- In officiële verslagen worden echter lang niet alle ongelukken vermeld die plaatsvinden, zo blijkt uit een artikel uit de New York Times.⁹²

Al met al betreft het een probleem dat niet overzien mag worden. Wellicht een nog gewichtiger probleem dan ongelukken met vuurwapens zijn zelfmoordincidenten waarbij een pistool of geweer is gebruikt; deze maken namelijk zoals eerder vermeld ruim de helft uit van het sterftecijfer als gevolg van vuurwapens. Het is zodoende van belang om te kijken wat het gedane onderzoek ons kan vertellen over genoemde kwalijke gevolgen van de aanwezigheid van een vuurwapen binnen de huiselijke kring.

Te nemen veiligheidsmaatregelen

Belangrijk om te vermelden is dat het aantal incidenten met een vuurwapen nauw verband houdt met de vuurwapenprevalentie in Amerika. Uit onderzoek dat is verricht door de *Centers for Disease and Control* blijkt dat de kans aanzienlijk groter is dat er een ongeluk plaatsvindt in staten met de

⁸⁸ <http://www.economist.com/node/472654>

⁸⁹ Bron: <http://www.gunviolencearchive.org/>

⁹⁰ Hemenway (2011), p.2.

⁹¹ Gabor (2016), p. 104.

⁹² Michael Luo & Mike McIntire (2013).

meeste vuurwapenbezitters, namelijk zes keer zo groot wanneer we ze tegenover de zes staten met de minste vuurwapenbezitters zetten.⁹³ Een zeer logische gevolgtrekking is dan: hoe meer vuurwapens, des te groter de kans op een ongeluk.

Over het algemeen prefereren onderzoekers op het gebied van de volksgezondheid de term 'niet-intentionele schietpartij' boven 'ongelukken met vuurwapens', omdat met de term 'intentioneel' in tegenstelling tot 'ongeluk' wordt benadrukt dat een menselijke fout de achterliggende oorzaak is. Dergelijke incidenten zouden door gerichte voorzorgsmaatregelen significant verminderd kunnen worden, ondanks het feit dat er geen opzet in het spel is. Zo kan het aantal vuurwapens per huishouden teruggebracht worden, en vuurwapenbezitters zouden voorlichting en training kunnen krijgen over hoe zij op de juiste wijze met hun pistool of geweer om dienen te gaan.⁹⁴

In de praktijk blijkt het echter niet eenvoudig om de genoemde maatregeling te handhaven; 'nalatigheid' is niet voor niets een veelgenoemde oorzaak van dodelijke ongelukken met een vuurwapen. Er wordt desalniettemin door overheidsinstanties een beroep gedaan op de bereidwilligheid van de burger om een veiligere omgeving te creëren binnen het huishouden, waardoor (dodelijke) ongelukken voorkomen kunnen worden. Het opbergen van het vuurwapen in een wapenkuis of het aanbrengen van een veiligheidsslot op de loop of trekker van het geweer of pistool, zijn te nemen maatregelen om het aantal incidenten terug te dringen. Genoemde maatregelen kunnen eveneens bijdragen aan een vermindering van het aantal zelfmoordpogingen met behulp van een vuurwapen. Het wordt een suïcidaal persoon binnen het huishouden immers bemoeilijkt om direct aan een (werkend) pistool te komen. Ten slotte kunnen de eerdergenoemde veiligheidsmaatregelen ook bijdragen aan de bestrijding van vuurwapendiefstal.⁹⁵

Nadelen van huidige veiligheidsmaatregelen

In een artikel door John Lott en John Whitley worden bovenstaande ideeën in twijfel getrokken. Althans, de nadelen van extra veiligheidsmaatregelen zoals een kluis of een 'gun lock' wegen volgens hen zwaarder dan de genoemde voordelen. Lott en Whitley stellen op basis van hun onderzoek dat er geen reden is om aan te nemen dat 'safe-storage laws' – dus wetten die het de burger verplichten om het vuurwapen in bezit veilig op te bergen – bijdragen aan de terugdringing van ongelukken met vuurwapens⁹⁶ en zelfmoordincidenten. Uit een studie van de *General Accounting Office (GAO)*⁹⁷ blijkt dat mechanische sloten, die de loop van het geweer of die de trekker van het pistool blokkeren, slechts voor kinderen tot de leeftijd van zeven jaar bescherming bieden.⁹⁸ Bij het aanbrengen van mechanische sloten is het een vereiste dat het geweer of pistool ongeladen dient te zijn. Volgens de onderzoekers gaat dit ten koste van de efficiëntie van het vuurwapengebruik. In geval van nood is het vuurwapen op deze manier namelijk niet direct klaar voor gebruik. Anderzijds kan met een effectieve handhaving van safe-storage wetten een terugdringing van vuurwapendiefstal gerealiseerd worden. Een safe-storage beleid voor vuurwapens heeft zowel voor- en nadelen, 'maar' zo stellen Lott en Whitley, 'er moet gekeken worden naar de relatieve impact van de effecten van de

⁹³ Hemenway (2011), p.2

⁹⁴ Gabor (2016), p. 104

⁹⁵ Zie paragraaf 1.6 van dit hoofdstuk.

⁹⁶ Lott en Whitley hanteren de term 'ongelukken met vuurwapens', dus hier houd ik mij ook aan.

⁹⁷ Dit is een onafhankelijk onderzoeksbureau dat werkt in dienst van het Congres. Voor meer informatie:

<https://www.gao.gov/about/index.html>

⁹⁸ Lott & Whitley (2001), p.660

wet alvorens de balans opgemaakt kan worden; het gaat hier namelijk om een empirisch vraagstuk'.⁹⁹

Veel ongelukken met vuurwapens vinden plaats binnen huishoudens met een laag inkomen; ook is de kans groot dat indien een ander (dan de eigenaar) verantwoordelijk is voor het (fatale) letsel dat is toegedaan, deze persoon in het verleden is gearresteerd voor alcohol gerelateerde overtredingen of geweldpleging. Het is daarnaast moeilijk om wetten voor het veilig opbergen van vuurwapens te handhaven, omdat de wetsgetrouwe burger deze hoogstwaarschijnlijk eerder zal naleven dan de eerder genoemde risicogroep: "accidental shooters tend to be more likely to violate the laws anyway".¹⁰⁰ Ten slotte dient men zich in het kader van zelfmoordpreventie af te vragen of suïcidale personen niet gewoonweg andere methoden zoeken om zichzelf van het leven te beroven, wanneer binnen het huishouden het vuurwapen veilig achter slot en grendel ligt. De onderzoekers komen niet geheel verrassend tot de conclusie dat er geen duidelijke afname van dodelijke ongelukken met handwapens zichtbaar is wanneer er door een staat een wet wordt ingevoerd die het veilig opbergen van vuurwapens met een trekker-blokkering verplicht; voor zelfmoordgevallen is er eveneens geen duidelijk gevolg zichtbaar.¹⁰¹ Ook een vergelijking met staten zonder dergelijke wetten levert geen bewijs voor de werkzaamheid van safe-storage wetten.

Uit het in deze paragraaf besproken criminologische onderzoek wordt onder meer duidelijk dat het invoeren van vuurwapenwetten niet meteen hoeft te leiden tot een doeltreffende handhaving ervan. Er heerst daarnaast veel onenigheid onder criminologen over de daadwerkelijke implicaties van het vuurwapen in het kader van criminaliteit, ongelukken met vuurwapens en zelfmoord met behulp van vuurwapens. Ten aanzien van het wijdverbreide vuurwapenbezit zijn er zowel positieve als negatieve aspecten te noemen, en dit is dan ook duidelijk terug te zien in de argumenten die voor- en tegenstanders van strengere vuurwapencontrole aanvoeren in het publieke debat. In de volgende paragraaf wil ik bespreken hoe de schadelijke effecten van vuurwapenbezit in kaart gebracht kunnen worden, maar bovenal wil ik verduidelijken op welke wijze het academische onderzoek naar vuurwapenbezit de verhoudingen in de publieke discussie hebben gekleurd. De sociaalpsychologische analyse van de vuurwapencultuur in de VS kan mijns inziens hierover meer opheldering leveren.

⁹⁹ Lott & Whitley (2001), p.662-663

¹⁰⁰ Lott & Whitley (2001), p. 663-664

¹⁰¹ Lott & Whitley (2001), p. 667- 668; de onderzoekers hebben uitsluitend gebruik gemaakt van informatie afkomstig uit een artikel door Peter Cummings in de *Journal of the American Medical Association*, zie: Cummings, Peter, et al. "State Gun Safe Storage Laws and Child Mortality Due to Firearms." *Journal of the American Medical Association* 278 (October 1997): 1084–86.

§2 maatschappelijke implicaties

Na de bespreking van een aantal uiteenlopende onderzoeken aangaande de vuurwapenprevalentie, vuurwapencriminaliteit, zelfmoord door toedoen van een vuurwapen, ongelukken met vuurwapens, en het vuurwapen als middel ter zelfbescherming, is het van belang om de maatschappelijke implicaties ervan te belichten. De statistische data-analyse en de daaruit afgeleide interpretatie vragen mijns inziens om een sociologisch-filosofische invalshoek, omdat daarmee de kern van het vuurwapenprobleem aan het licht gebracht wordt. Aan de hand van de sociaalpsychologische theorie van culturele cognitie wordt duidelijk hoe het komt dat feiten en morele visies doorgaans met elkaar in verwikkeling raken binnen de publieke discussie. Alvorens ik hier dieper op in ga wil ik kort kijken naar de maatschappelijke kosten die zijn verbonden aan vuurwapenprevalentie in de VS.

2.2.1 Sociaaleconomische gevolgen van vuurwapengeweld

In deze subparagraaf wil ik de sociaaleconomische implicatie van de aanwezigheid van vuurwapens binnen de Amerikaanse samenleving bekijken. Zo is het interessant om na te gaan welke kosten voor de gemeenschap zijn verbonden aan deze gevolgen, anders gezegd is het de vraag op welke wijze de negatieve effecten van vuurwapens in kaart gebracht kunnen worden.

Een artikel door Philip Cook en Jens Ludwig biedt een ander perspectief op de vuurwapenprevalentie in Amerika dan de reeds besproken criminologische studies, omdat de onderzoekers hierin een indicatie geven van de sociale kosten die zijn verbonden aan geweldsdelicten, zelfmoordgevallen en ongelukken waarbij het vuurwapen een rol speelt. Met sociale kosten worden in dit geval de kosten voor de maatschappij bedoeld die verband houden met de groeiende vuurwapenvoorraad in de Verenigde Staten. In het onderzoek zijn de 200 counties met het grootste aantal inwoners onder de loep genomen.¹⁰² Evenals in het onderzoek van Kleck wordt ook in dit onderzoek vuurwapenprevalentie geschat door het aantal gepleegde zelfmoorden met een vuurwapen als statistische variabele te gebruiken (in dit geval vermeld als FSS i.p.v. PSG).¹⁰³ De in het artikel gepresenteerde monetaire netto kosten vormen de uitkomst van een afweging tussen de positieve en negatieve effecten van het groeiende aantal vuurwapens in privébezit. Onder de negatieve gevolgen vallen bijvoorbeeld de inzet van hulpdiensten, of maatregelen die genomen dienen te worden om het aantal schietincidenten terug te dringen. De marginale voordelen van vuurwapenbezit zijn volgens Cook en Jensen terug te leiden tot de mogelijkheid voor de burger om zichzelf en de familie te beschermen tegen ongenode indringers of misdadigers.

Uit het onderzoek blijkt dat vuurwapenprevalentie positief in relatie staat tot het algehele moordcijfer, maar niet systematisch gerelateerd is aan geweldpleging of andere vormen van criminaliteit. De resultaten wijzen er over het algemeen op dat een grotere vuurwapenprevalentie leidt tot een intensivering van crimineel geweld; dit staat gelijk aan een grotere schade voor de burgergemeenschap die uitgedrukt kan worden in netto sociale kosten.¹⁰⁴ Ook komt naar voren dat het belangrijk is om een onderscheid te maken tussen verschillende typen vuurwapens. Ook al

¹⁰² Cook & Ludwig (2006), p. 381

¹⁰³ Cook & Ludwig (2006), p. 380

¹⁰⁴ Cook & Ludwig (2006), p. 387

maken handgeweren of pistolen slechts een derde deel uit van het aantal vuurwapens in privébezit, toch zijn ze verantwoordelijk voor 80% van alle vuurwapenmoorden, en meestal worden ze ook gebruikt in het geval van zelfmoord.¹⁰⁵

De onderzoekers stellen tot slot vast dat de marginale kosten van het vuurwapenbezit in Amerika mogelijk gedrukt zouden kunnen worden middels een nieuw regulatief beleid. Zo zouden vuurwapenlicentiekosten per huishouden bepaald kunnen worden door te berekenen wat de sociale kosten zijn van moord en letsel als gevolg van de wijdverbreide vuurwapenprevalentie.¹⁰⁶ Over wat er met deze kosten gebeurt wordt geen concreet voorbeeld gegeven door de auteurs. Maar aangezien de kosten zijn berekend op basis van cijfers uit de gezondheidszorgstatistiek, is het aannemelijk om te stellen dat het vergunningsgeld compensatie biedt voor de kosten die gemaakt worden door het laten uitrukken van hulpdiensten, of in het ergste geval, de kosten die bij een uitvaart om de hoek kijken.

Ik meen dat het rendabeler is om te kijken wat er met het geld gedaan kan worden met oog op preventie van vuurwapengeweld. Zo kan er geïnvesteerd worden in het onderzoek naar nieuwe technologieën die het vuurwapen zelf veiliger maken. Ook kan er geld gestoken worden in onderzoek naar methodes om de illegale vuurwapenmarkt aan te pakken. De mogelijkheden zijn legio; het is echter zaak om te kijken hoe een nieuwe berekening van de licentiekosten het meest effectief bijdraagt aan het terugdringen van vuurwapengeweld, ongelukken met vuurwapens, en zelfmoord door toedoen van vuurwapens. Wanneer de negatieve gevolgen van vuurwapenbezit doeltreffend aangepakt kunnen worden, zullen op den duur ook de kosten voor een vergunning teruggebracht kunnen worden. In het volgende hoofdstuk zal dit vraagstuk uitvoeriger behandeld worden.

2.2.2 De vuurwapenproblematiek vanuit sociaalpsychologisch oogpunt

Met de bespreking van de studie door Cook & Jensen is duidelijk geworden dat er reële sociale kosten zijn verbonden aan het groeiende aantal vuurwapens in privébezit. Toch is dit gegeven, evenals de harde cijfers die naar voren komen in de criminologische statistiek, niet toereikend om de kern van de problematiek te raken. Feit is dat de Amerikaanse samenleving zichtbaar heeft te kampen met de schadelijke gevolgen van het aanhoudende vuurwapengeweld. Daartegenover is het lastig om zoals eerder gezegd het positieve aspect van vuurwapenbezit – het vuurwapen als middel ter zelfbescherming – te bepalen, omdat hierbij hoofdzakelijk wordt uitgegaan van persoonlijke verklaringen (van personen die zichzelf hebben weten te beschermen met behulp van een vuurwapen). Hoe dan ook, de maatschappelijke gevolgen van het wijdverbreide vuurwapenbezit en -gebruik vormen allerminst een goede verklaring voor de beeldvorming en de daarmee gepaarde opvattingen die het publieke debat karakteriseren. Het verdedigen van en vasthouden aan persoonlijke morele visies ten aanzien van vuurwapenbezit blijkt eerder de richting in het publieke debat te bepalen, dan dat er een constructief gesprek plaatsvindt waarin gezamenlijk naar oplossingen gezocht wordt voor de kwalijke maatschappelijke gevolgen ervan. Om dit te verhelderen wil ik mij in eerste instantie wenden tot een artikel van Don Kates.¹⁰⁷

¹⁰⁵ Cook & Ludwig (2006), p. 388.

¹⁰⁶ Cook & Ludwig (2006), p. 389.

¹⁰⁷ Don Kates was als onderzoeker verbonden aan de *Independent Institute*, een Amerikaanse politieke

Het onderscheiden van symbolisme en realiteit

Kates bemerkt dat de tweestrijd tussen voor- en tegenstanders van striktere vuurwapenwetten in de “Great American gun war” niets minder is dan een cultureel conflict: “It is less about criminology than about ideology and morality”. De anti-vuurwapen beweging wordt volgens hem gedreven door de hoop op een meer geciviliseerde en veiligere samenleving die niet zozeer wordt gedreven door feiten of zakelijke argumenten als wel door een cultureel-ethische imperatief. Deze beweging richt zich puur op de wetten en statistieken die in symbolisch opzicht hun morele visie bevestigen, terwijl zij de morele visie van voorstanders van het recht op vuurwapenbezit afwijzen. De tweede visie houdt in dat vuurwapens niet alleen in offensief opzicht gebruikt worden door kwaadwillige criminelen, maar ook dat ze een defensieve betekenis hebben voor wetsgetrouwe burgers die zichzelf en hun omgeving willen beschermen tegen deze criminelen.¹⁰⁸ Vanuit dit oogpunt kan het verband tussen een hoog moordcijfer en een wijdverbreid vuurwapenbezit omgedraaid worden. Het zou namelijk ook goed mogelijk zijn dat de toename in misdaad ertoe heeft geleid dat meer mensen een pistool of een geweer hebben aangeschaft, in plaats van de conventionelere theorie dat meer vuurwapens leiden tot een stijging van het criminaliteitscijfer.¹⁰⁹ De eerder besproken wederkerige relatie tussen vuurwapenbezit en criminaliteit die heeft geleid tot de nodige onenigheid onder criminologen, blijkt vanuit sociaalpsychologisch oogpunt samen te hangen met een verscheidenheid aan morele visies binnen de burgergemeenschap.

Volgens Kates wordt de gewelddadige misdaad in de VS in hoofdzakelijk gedreven door basale sociaaleconomische en culturele factoren, zoals werkeloosheid en leefomstandigheden; de beschikbaarheid van vuurwapens speelt volgens hem slechts een kleine rol hierbij.¹¹⁰ Wet- en beleidsmakers dienen zich volgens hem te richten op het ontwapenen van criminelen en onverantwoordelijke vuurwapenbezitters, maar daarvan mag de wetsgetrouwe en vuurwapenverantwoordelijke burger niet de dupe worden. Evenals Lott spreekt de auteur uit dat vuurwapens kunnen dienen als een belangrijk afschrikmiddel tegen misdadigers.¹¹¹

2.2.3 Culturele cognitie en risicoperceptie

De sociaal-culturele analyse van het vuurwapenvraagstuk door sociaalpsycholoog Dan Kahan, is gedaan vanuit een meer neutrale positie dan die van Kates. Het argument van Kates verdedigt namelijk overduidelijk een vuurwapenrechtenpositie. Kahan geeft in het begin van zijn artikel al expliciet aan dat hem het er niet om te doen is om een bepaalde positie in het vuurwapendebat te verdedigen. Zijn onderzoek vormt eerder een kritiek op het huidige verloop van de publieke discussie omtrent vuurwapenbezit en de voor- en nadelen die eraan zijn verbonden. Kahan stelt dat het verloop van de discussie constant verstoord wordt door twee retorische technieken van zowel voor- en tegenstanders van vuurwapencontrole. Hij duidt deze belemmerende invloeden aan met de termen ‘tyranny of econometrics’ en ‘circumspection of liberalism’. Met ‘tyranny of econometrics’

denktank die is gevestigd te Oakland California. Daarnaast was hij ook nog advocaat.

¹⁰⁸ Kates (1994), p. 356-357.

¹⁰⁹ Kates (1994), p. 374.

¹¹⁰ Kates (1994), p. 375.

¹¹¹ Kates (1994), p. 380.

verwijst Kahan naar de nadruk die beide partijen leggen op de bevindingen die zijn gedaan op basis van sociaal wetenschappelijk onderzoek naar vuurwapenbezit en de invloed daarvan op het criminaliteitscijfer. De in de eerste paragraaf besproken studies en onderzoeken zijn hier een goed voorbeeld van. De gekwantificeerde fysieke¹¹² en economische¹¹³ schade die vuurwapens veroorzaken binnen de maatschappij vormen voor hen onherroepelijk het bewijs dat er een noodzaak is aan strengere controle, restricties en verboden.¹¹⁴ Tegenstanders van dergelijke maatregelen maken gebruik van een soortgelijke retoriek om aan te tonen dat juist strengere controle een grotere maatschappelijke schade zal impliceren¹¹⁵, omdat het potentiële slachtoffers wordt bemoeilijkt om zich te beschermen tegen gewelddadige agressors.¹¹⁶ Kahan zegt over de invloed van de econometrie en de statistiek op het vuurwapendebat het volgende:

“I do not think anyone can definitely say , based on the extant social science data, whether “more guns” produce more or “less crime”. But one thing I think we can say with confidence is that empirical studies of this sort – whatever conclusion they generate – cannot resolve the American gun debate.”¹¹⁷

Waar volgens Kahan aan voorbij wordt gegaan, is dat standpunten over empirische vraagstukken in de kern vaak cultureel-expressief gekleurd zijn. Hetzelfde geldt voor het controle- en regulatiebeleid omtrent vuurwapenbezit. De morele positie van een betrokkene in de vuurwapenkwestie is bij voorbaat sterk verweven met zijn of haar sociaal-culturele achtergrond. Wanneer iemand bijvoorbeeld ervaart dat een vuurwapenwet geen uitdrukking geeft aan de morele principes die voor hem belangrijk zijn, of dat de gevolgen hiervan een bedreiging vormen voor de culturele groep waartoe hij behoort, dan zal hij eerder gekant zijn tegen een invoering hiervan.

De sociaalpsychologische theorie van culturele cognitie leert ons dat de overtuigingen die de mens heeft over de oorzaken van maatschappelijke risico's en de maatregelen die hieromtrent genomen dienen te worden, grotendeels gevormd zijn op basis van de moreel-culturele standpunten die hij aanhangt. Dit geldt zo ook voor vuurwapenbezit en -controle. Ideeën van burgers over hoe een veilige samenleving eruit zou moeten zien voeren de boventoon in het vuurwapendebat. Zij houden vast aan hun standpunten, zelfs al blijken ze niet in overeenstemming te zijn met de feiten. Een beter begrip van de wetenschappelijke theorie van risicoperceptie is nodig om dit te verhelderen.

De term risicoperceptie staat voor de oordelen en meningen die mensen hebben over bepaalde gebeurtenissen of technieken en de mate van dreiging die zij daarbij ervaren.¹¹⁸ Culturele cognitie is een vorm van risicoperceptie die verwijst naar de verzameling van psychologische mechanismen die onze waarneming van maatschappelijk gevaar koppelt aan onze culturele waarden.¹¹⁹ Het debat omtrent vuurwapencontrole wordt in het licht van deze theorie gekenmerkt door concurrerende visies over risicofactoren voor de samenleving; globaal gezien zijn ze onder te verdelen in twee varianten:

¹¹² Het aantal gewonden en doden als gevolg van vuurwapens.

¹¹³ In te zetten hulpdiensten en preventieve maatregelen

¹¹⁴ Zie: Philip Cook & Jens Ludwig, *The Social Costs of Gun Ownership*, *Journal of Public Economics* 90, pp. 379–391, (2006).

¹¹⁵ Met professor Lott als voorbeeld.

¹¹⁶ Kahan (2003), p.3

¹¹⁷ Kahan (2003), p.4

¹¹⁸ Wildavsky & Dake, (1990), p. 41-42

¹¹⁹ Kahan (2007), p. 103.

“The risk that too many of us will become the victims of lethal injury in a world that fails to disarm the vicious (or the merely careless), on the one hand, versus the risk that too many of us will be unable to defend ourselves from violent predation in a world that disarms the virtuous, on the other.”¹²⁰

Aan de ene kant gaat het hier dus om een risico dat men slachtoffer wordt van het aanhoudende vuurwapengeweld indien er geen striktere controlemaatregelen genomen worden. Aan de andere kant is er het risico dat te strenge vuurwapenwetten het de wetgetrouwe burger bemoeilijken om aan een vuurwapen te komen, iets dat zij beschouwen als een belangrijk verdedigingsmiddel tegen geweldenaars. Op basis van de theorie van culturele cognitie stelt Kahan dat de rivaliteit tussen uiteenlopende morele visies zich niet zozeer aftekent in disputen over hoe belangen van verschillende sociale groepen door de wet zijn vertegenwoordigd. Eerder is het de onenigheid over welke maatregelen genomen moeten worden om de wet te handhaven die uitdrukking geeft aan de onderliggende culturele belangenstrijd.¹²¹ Zo is men zoals eerder gesteld over het algemeen voorstander van vormen van regulatie die bescherming bieden aan zijn moreel-culturele waarden, en verweert hij zich tegen controlemaatregelen die een bedreiging vormen voor diezelfde waarden.¹²²

Een open en eerlijke discussie over hoe de wet begrepen zou moeten worden in het licht van de bovenstaande vormen van risicoperceptie en de onderliggende botsende culturele visies zou een oplossing zijn inzake de vuurwapenkwesitie. Hier komt echter de tweede verstorende invloed op het debat om de hoek kijken, namelijk dat van ‘circumspection of liberalism’. Hiermee wordt gewezen op het feit dat in het politiek liberalisme controversiële waardeoordelen al gauw geen plaats hebben. Daartegenover staan de cultuurimperialisten die hun morele visie bestendigen door afwijkende culturele visies te ridiculiseren; hierdoor ontstaat een hokjes-denken waardoor het twee partijen beeld wordt versterkt. Denk maar aan termen als ‘gun grabbers’ of ‘gun fetishists’ die de voor- en tegenstanders van vuurwapencontrole gebruiken om hun opponent in een kwaad daglicht te stellen.

Kahan beveelt aan dat er een open debat zou plaats moeten vinden over de maatschappelijke betekenissen waaraan de wet uitdrukking zou moeten geven.¹²³ Het gaat er in de eerste plaats om dat er gehoor wordt gegeven aan de enorme verscheidenheid aan morele visies die ten grondslag liggen aan de vuurwapenproblematiek. Het tweepartijenbeeld dat in de politiek naar voren komt is hiervan slechts een versimpelde en ongenueanceerde weergave. Het is zodoende van belang om een publieke gespreksvorm te ontwikkelen die het mogelijk maakt om een constructief debat te voeren met alle betrokken partijen die zich onderling onderscheiden door hun uiteenlopende cultureel-morele visies. En op dit vlak kunnen de filosoof evenals de socioloog en de antropoloog een belangrijke bijdrage leveren.¹²⁴

¹²⁰ Kahan (2003), p. 7

¹²¹ Kahan (2007), p. 111

¹²² Kahan (2007), p. 117

¹²³ Kahan (2003), p. 11

¹²⁴ Kahan (2003), p. 12

Hoofdstuk 3: Een object georiënteerde benaderingswijze van de vuurwapenkwestie

“It is neither people nor guns that kill. Responsibility for action must be shared among the various actants”¹²⁵

Bovenstaand citaat is voor mij de drijfveer geweest om mijn thesisonderzoek te wijden aan het vuurwapendebat. Hier wordt namelijk een verfrissend blik op de verhouding tussen mens en vuurwapen naar voren gebracht die wellicht tot nieuwe inzichten kan leiden binnen publieke discussie in Amerika. De achterliggende gedachte hierbij is dat het niet bevorderlijk is om contemporaine maatschappelijke problemen te benaderen met een visie die vasthoudt aan een subject-object onderscheid. In plaats van het technische object te begrijpen als passieve entiteit die onderhevig zijn aan de wil van de mens, is het veel interessanter om te kijken hoe gebruiker en object elkaar wederzijds beïnvloeden en aanzetten tot actie. Op basis van deze gedachte kan gesteld worden dat zowel mensen als dingen aan de basis staan van de gevolgen waartoe hun gezamenlijke actie leidt. Maar wat betekent het als mens en vuurwapen beiden verantwoording af dienen te leggen voor de consequenties van hun gezamenlijke handeling, en hoe zou dit er concreet uit kunnen zien? In het onderhavige slothoofdstuk tracht ik tot een antwoord te komen hierop.

In het vorige hoofdstuk is duidelijk naar voren gebracht dat het niet eenvoudig is om de wetgeving omtrent vuurwapenbezit en -gebruik volledig te handhaven. Het aanhoudende vuurwapengeweld, de dagelijkse ongelukken met pistolen en geweren en het grote aantal vuurwapenzelfmoorden in de VS geven blijk van dit probleem. Maar wat als een simpele modificatie van het vuurwapen ertoe kan leiden dat men toch op een bepaalde manier gehoor geeft aan de wet? Dat is exact waar technici op het gebied van smart technologie zich mee hebben bezig gehouden. De smart gun waarin deze technologie is verwerkt zorgt ervoor dat alleen de hiertoe bevoegde gebruiker kan schieten met het wapen. De smart gun is dus zowel voor criminelen, kinderen als suïcidale personen volledig onbruikbaar. Na een algemene inleiding in de techniekfilosofie van Latour wil ik kijken wat deze technologische ontwikkeling specifiek inhoudt voor de verhouding tussen mens en vuurwapen.

In theorie klinkt de smart gun als het antwoord op het vuurwapenvraagstuk. Er is echter ook een traditioneel politiek beleid nodig om de maatschappelijke implementatie van de technologie in goede banen te leiden. De standaard vuurwapens die momenteel in omloop zijn zullen vervuild moeten worden voor de smart gun. Daarnaast dient er een beroep gedaan worden op de bereidwilligheid van de vuurwapenindustrie, de vuurwapenlobby en aandeelhouders binnen het geheel om zich toe te leggen op de ontwikkeling van smart technologie. Hoe de in de toekomst te nemen beleidsmaatregelen met oog op een vuurwapenveilige samenleving eruit zouden kunnen komen te zien zal in de tweede paragraaf centraal komen te staan.

Tot slot wil ik aantonen dat het denken van Latour op politiek en sociologisch niveau handvatten aanreikt om toe te werken naar een alternatieve richting voor het publieke debat zoals in het vorige hoofdstuk is aangedragen door Kahan. Aan de hand van een latere tekst van Kahan en een beknopte uitleg van Latours *Actor-Netwerk theorie* en het begrip *Dingpolitiek* wil ik kijken hoe invulling gegeven kan worden aan een open debat waarin gehoor gegeven wordt aan de pluraliteit van culturele visies

¹²⁵ Latour (1999), p. 180

die de burgergemeenschap rijk is. Een object of ding dat een grote impact heeft op het leven van een persoon en het maatschappelijke klimaat waar het deel van uitmaakt, zou onder brede publieke belangstelling moeten komen te staan als een kwestie waarvoor door iedere partij zorg voor gedragen moet worden. Het dragen van zorg betekent expliciet: het bespreekbaar maken van de kwestie en het gezamenlijk toewerken naar duurzame oplossingen. Dit is in grote lijnen waar de term Dingpolitiek voor staat. Ten aanzien van de vuurwapenkwestie zou gesteld kunnen worden dat maatschappelijke betekenis van het vuurwapen begrepen en belicht dient te worden vanuit de verschillende culturele visies die de burgergemeenschap in de VS rijk is. Zodoende kan een draagvalk worden gecreëerd voor een constructief debat waarin iedere belanghebbende stem is opgenomen. Antwoorden op de vuurwapenproblematiek die doorgaans vanuit het gebruikelijke juridische of criminologische oogpunt worden overzien, kunnen door het aannemen van een objectgeoriënteerde blik mogelijk aan het licht komen. Hoe dit er in de praktijk uit kan komen te zien wordt besproken in de derde paragraaf van dit hoofdstuk.

§1 De invloed van de techniek op ons gedrag

“Moralisten die in de samenleving klagen over het gebrek aan moraal, zoeken volgens Latour op de verkeerde plaatsen. In plaats van het menselijke domein dienen we haar te onderkennen in het niet menselijke, ze is niet aanwezig in de beweegredenen van het hart of in de roerselen van de ziel ‘maar in de machines en apparatuur’.”¹²⁶

Deze uitspraak door Hans Achterhuis over het denken van Bruno Latour klinkt als een fantastische toekomstvisie. Want wat houdt een morele techniek in? Moeten we dan denken aan robots met een geweten en gevoel voor compassie? Maar moraliteit is toch iets wat alleen voorkomt onder mensen? Toch klopt dit niet helemaal. Er zijn genoeg voorbeelden te geven van een sterke verwevenheid tussen moraliteit en techniek in onze maatschappij. Denk maar aan de poortjes op het station waarmee zwartrijders uit de trein geweerd worden, of het piepsignaal waarmee de autobestuurder eraan herinnerd wordt om zijn gordel om te doen.¹²⁷ De techniek kan dus op vernuftige wijze ingezet worden om het gedrag van de mens richting te geven. Natuurlijk gaat het hier slechts om het geven van richting, want technieken die mensen ergens toe ertoe verplichten gaan voorbij aan een bepaalde mate van morele autonomie en keuzevrijheid waaraan zij nog altijd veel waarde hechten. Op welke wijze de techniek het menselijk gedrag kan sturen, en wat dit betekent voor de wederzijdse relatie die zij onderhouden, wil ik bespreken aan de hand van een interessante casus uit het werk van Latour.

¹²⁶ Achterhuis (1995), p. 7

¹²⁷ Ibid.

3.1.1 De hotelsleutel

Het voorbeeld van de hotelbaas en de hotelsleutel biedt een uitstekende introductie tot de techniek filosofische beschouwingwijze van Latour. Het gaat als volgt. In het hotel wordt van de gasten verwacht dat zij netjes hun kamersleutel inleveren bij de receptie na afloop van hun verblijf. Tot ergernis van de hotelbaas blijkt een flink aantal gasten dit niet te doen – hoewel zij er weldegelijk op geattendeerd zijn – waardoor veel sleutels uiteindelijk al dan niet per ongeluk uit het hotel verdwijnen. Met bovenstaand probleem illustreert Latour de verwevenheid van mens en techniek, maar ook probeert hij te laten zien dat een oplossing ervan schuilt in een samenwerkingsverband tussen de twee. Dit wordt duidelijk wanneer wij ons opnieuw wenden tot het voorbeeld.

De hotelbaas gaat ervan uit dat het regelement wat hij heeft opgesteld netjes wordt nageleefd; zo ook de plicht van de gast om zijn sleutel te retourneren na zijn of haar verblijf. De verwachte handelingenreeks van de gast wordt hier ook wel het ‘programma van actie’ of het ‘script’ genoemd. Het ‘anti-programma’ is daarentegen de manier waarop mensen afwijken van het door de beleidsmaker (in dit geval de hoteleigenaar) beoogde programma of gewenste gedrag.¹²⁸ Het anti-programma is in zekere zin te begrijpen als een overtreding van het programma, in dit geval dus het regelement van het hotel. Het is aan de hoteleigenaar om een manier te verzinnen om zijn gasten de regels te laten naleven. Wanneer een vriendelijk verzoek om de sleutels terug te brengen niet de juiste uitwerking heeft, kan ook gekeken worden hoe het gedrag van de gast beïnvloed kan worden door vernuftig gebruik te maken van aanpassingen aan de sleutel zelf. Zo kan een verzwaarde sleutelhanger ervoor zorgen dat de gast eraan wordt herinnerd dat hij de kamersleutel op zak heeft. Niet de wens van de hotelbaas geeft nu aanleiding om de sleutel terug te brengen, maar het vervelende object waar de gast zo snel mogelijk vanaf wil. Dit is wat Latour ‘translatie’ noemt. De achterliggende intentie om de sleutel terug te brengen doet er niet toe. Waar het om gaat is dat het object weer bij de receptie terechtkomt.

Niet alleen het ding in kwestie (de sleutel) ondergaat een verandering, ook is er een effect op het gedrag van de vergeetachtige gast. Deze wordt namelijk door de verzwaarde hanger eraan herinnerd dat hij nog een sleutel bij zich draagt die teruggebracht dient te worden. Het statement ‘retourneer de sleutel bij de receptie’ dat wordt gemaakt door de hotelbaas heeft zich vertaald in een subtiele verandering in het script, namelijk het aanbrengen van de verzwaarde sleutelhanger; dit heet ‘substitutie’. Het vriendelijke verzoek om de sleutel terug te brengen is namelijk vervangen door een nieuwe maatregel: de verzwaarde sleutel. Het programma van actie wordt inclusiever omdat meer deelnemers in het spel betrokken worden, anders gezegd: meer gasten doen wat er van hen verwacht wordt. In dit geval spreken we over ‘associatie’.¹²⁹

Een breder uiteengezette weergave van technologische mediatie vinden we in een hoofdstuk uit het werk Pandora’s Hope. Hierin beschrijft Latour eveneens hoe dingen in zijn directe omgeving een rol spelen bij de manier waarop de mens handelt. Aan het begin van deze sectie worden twee argumenten aangaande de relatie tussen mens en techniek besproken; dit met een voorbeeld dat uiteindelijk ook een inspiratiebron is geweest bij het schrijven van deze thesis, namelijk de relatie tussen mens en vuurwapen.

¹²⁸ Latour (1990), p. 105

¹²⁹ Latour (1990), p. 106

3.1.2 Technische mediatie

Twee botsende bewijsvoeringen kenmerken volgens Latour globaal gezien de vuurwapendiscussie in Amerika. Ten eerste is er het 'materialistische argument' dat de nadruk legt op het voorhanden zijn van vuurwapens en munitie, maar ook de kwalijke consequenties daarvan. 'Guns kill people' luidt hun credo. Geen materialist zou echter stellen dat een vuurwapen op zichzelf kan doden. Eerder menen zij dat de brave burger zomaar kan veranderen in een vuurwapengevaarlijk persoon wanneer hij of zij een pistool of geweer tot zijn beschikking heeft. De beschikbaarheid van het dodelijke instrument zou er volgens de materialistische visie dus toe kunnen leiden dat men er misbruik van maakt of de verkeerde beslissingen neemt.

Aan de andere kant is er wat Latour het 'sociologische argument' noemt. Aanhangers van dit argument leggen nadruk op de menselijke autonomie; volgens hen ligt het zwaartepunt bij het handelen van de mens wanneer zijn verhouding tot de techniek ter sprake komt. 'Not guns kill people, but people kill people' is hier een veelgehoorde uitspraak. Leden van de NRA en vuurwapenrechtenactivisten die dit argument met enige regelmaat naar voren brengen in de discussie, kunnen echter nooit volhouden dat het vuurwapen louter een neutraal object is dat geen belangrijke rol speelt bij het verwonden of vermoorden van een persoon. Ook een geweer dat voor de jacht of sport wordt gebruikt kan uiteindelijk een rol spelen in een schietpartij waarbij menselijke slachtoffers vallen. Het vuurwapen verandert volgens het sociologische argument echter niets aan de morele dispositie of de intentie van de persoon die het draagt of hanteert. Voor de psychopaat of crimineel is het pistool slechts een middel om hun moordlustige intenties te verwerkelijken; met een ander wapen zou de klus ook geklaard kunnen worden. Enig verschil is dat het vuurwapen over het algemeen een doeltreffender en dodelijker instrument is om in korte tijd veel slachtoffers te maken.¹³⁰

Alvorens er dieper in zal worden gegaan op de relatie tussen mens en vuurwapen en de mogelijke oplossingen voor het bestrijden van vuurwapengeweld die op basis van deze kennis ontwikkeld kunnen worden, is het raadzaam om de algemene weergave van technische mediatie te bespreken. De term 'mediatie' staat voor de verandering van de stand van zaken als gevolg van de relatie die mens en techniek met elkaar aangaan. Latour benoemt in Pandora's Hope vier betekenissen van (technische) mediatie die volgens hem samengenomen de verhouding tussen de mens en zijn technische omgeving kenmerken; deze zullen nu stapsgewijs behandeld en uitgelegd worden aan de hand van concrete voorbeelden.

Translatie

De eerste betekenis van mediatie betreft die van verstoring van het programma en de translatie van de doelstelling. 'Verstoring' houdt in dat er een omslag in het actieprogramma plaatsvindt, die wordt gekenmerkt door een omweg of 'detour'. Op een andere wijze wordt nu gepoogd het doel te verwezenlijken. Met het actieprogramma wordt het patroon van doelstellingen, intenties en stappen bedoeld dat zich aftekent in het handelen van de mens wanneer hij gebruik maakt van een technisch artefact.¹³¹ Het in relatie treden met de techniek kan de doelstelling van de mens doen veranderen. Een persoon met de intentie om iemand pijn te doen, kan met het vuurwapen in de hand wellicht

¹³⁰ Latour (1999), p. 177.

¹³¹ Latour (1999), p. 178.

toegeven aan bepaalde moordneigingen. Maar het kan ook andersom: iemand die de intentie heeft om iemand te vermoorden, kan met het vuurwapen in de hand zich bewust worden van de consequenties van het overhalen van de trekker om hier vervolgens van af te zien. Er vindt dan translatie plaats, een ontstaat een link die er eerder niet was.¹³² Het is zodoende fout om over mensen en dingen in termen van essenties te denken. Er zijn geen vastomlijnde subjecten of objecten: de intentie ligt niet alleen bij de mens en het ding is niet louter een passief object.

Zodra het pistool wordt gebruikt op een bepaalde wijze, zullen zowel gebruiker als vuurwapen een verandering ondergaan: beiden oefenen een invloed op elkaar uit. Wanneer er bijvoorbeeld een inbraak plaatsvindt, kan de bewoner grijpen naar het wapen dat eerst opgeborgen lag in een kluis. De bewoner wordt diens gevolg een potentiële schutter, en zal voor een moreel dilemma komen te staan: ‘wel of niet schieten?’. De doelstellingen van zowel gebruiker als instrument staan niet vast, maar veranderen in het gebruik:

“You are another subject because you hold the gun, the gun is another object because it has entered into a relationship with you.”¹³³

Het zwaartepunt van mediatie ligt dus niet alleen bij de mens of alleen bij de techniek, beide zijn even belangrijk binnen het associatieverband.

Compositie

Zoals uit de eerste betekenis van mediatie blijkt, zijn er diverse handelingspotentialen [agencies] in het spel die ertoe bijdragen dat er een bepaalde actie plaatsvindt. Niet alleen de mens maar ook niet-menselijke entiteiten zoals het vuurwapen kunnen gezien worden als bezitters van een handelingspotentieel [agency]. De activiteit die voortkomt uit de relatie tussen mens en techniek is niet terug te voeren tot menselijke intentionaliteit¹³⁴. De handeling is namelijk onderverdeeld over verschillende handelingsbekwame entiteiten waaronder eveneens niet-mensen vallen, en dit is het tweede moment van technische mediatie dat ‘compositie’ heet. Het aanzetten tot handelen is dus niet simpelweg een eigenschap die alleen mensen toebehoort, het is een eigenschap die de associatie tussen – ofwel de compositie van – mensen en dingen kenmerkt.¹³⁵ Latour gebruikt de term *actant* om niet-menselijke actoren aan te duiden. Met deze classificering geeft hij aan dat zowel mensen als dingen een verandering in hun omgeving teweeg kunnen brengen.¹³⁶ Ook dingen waarover wij geen gezag of controle hebben kunnen ons dingen laten doen (het gaat hier om een controversieel idee dat veel weerklank vindt bij verscheidene wetenschappers en filosofen¹³⁷).¹³⁸ Op

¹³² Latour (1999), p.179.

¹³³ Ibid.

¹³⁴ Latour (2005), p. 46.

¹³⁵ Latour (1999), p. 182.

¹³⁶ Verbeek (2005), p. 153.

¹³⁷ Onder andere de filosofische theorie van *Object Oriented Ontology* (OOO) is hierbij een goed voorbeeld. OOO bekritiseert het antropocentrisme van waaruit niet-menselijke entiteiten doorgaans begrepen worden, en pleit daarvoor voor een vrije verhouding ten aanzien van de dingen. Niet-mensen bestaan volgens OOO los van de menselijke waarneming en kunnen er dus niet toe gereduceerd worden.

¹³⁸ Latour (2005), p.50.

basis van deze boude bewering wordt tevens de claim van Latour duidelijk die aan het begin van het hoofdstuk is genoemd:

“It is neither people nor guns that kill. Responsibility for action must be shared among the various actants.”¹³⁹

De verantwoordelijkheid voor de uitkomst van een technisch gemedieerde handeling ligt dus zowel bij het instrument als de gebruiker ervan.

Reversible Blackboxing

De volgende vorm van technische mediatie is wat het ineenvouwen van ruimte en tijd wordt genoemd. De verwevenheid van mens en techniek is gewoonlijk niet zichtbaar voor ons mensen, maar er zijn momenten dat de techniek onze aandacht opeist en een inzicht geeft in onze verhouding ertoe. Een instrument kan op een gegeven moment stuk gaan, zodat het vervolgens uit elkaar gehaald moet worden om te kijken waardoor het defect is ontstaan. Het instrument kan gedemonteerd worden door de gebruiker en de verschillende onderdelen worden daarmee op dat moment zichtbaar. Latour komt met het voorbeeld van een kapotte overheadprojector. Het technische artefact dient zich aan als onderwerp van onderzoek: de projector moet gerepareerd worden. Hier spreekt Latour over ‘reversible blackboxing’, omdat zichtbaar wordt waaruit het technische artefact bestaat en welk verhaal erachter schuilgaat.¹⁴⁰ Zodra het probleem verholpen is zal het instrument weer opgaan in het gebruik ervan. Een ander mogelijk voorbeeld, om in lijn met het onderwerp te blijven, is bijvoorbeeld het vuurwapen dat gevonden wordt op een plaats delict. Aan de hand van sporenonderzoek, zoals het natrekken van het serienummer van het pistool en het zoeken naar vingerafdrukken op de greep, kan nagegaan worden door wie er geschoten is. Het vuurwapen als technisch artefact komt aldus centraal te staan in het onderzoek en herinnert ons aan zijn bestaan en de gevaarlijke consequenties ervan.¹⁴¹

Delegatie

De belangrijkste betekenis van technische mediatie is wat Latour de overschrijding van de grens tussen dingen en tekenen noemt. Dit is voor hem tevens de belangrijkste vorm van mediatie.¹⁴² Technieken modificeren niet alleen de vorm van onze uitdrukking, maar ook de materie waarin deze uitdrukking zich vertaalt; dit heet ‘articulatie’.¹⁴³ Om dit te verduidelijken geeft Latour het voorbeeld van de verkeersdrempels bij de campus, die er zijn geplaatst om motorvoertuigen hun vaart te laten minderen ten doel de studenten te beschermen. Er is geen verkeersagent of een verkeersbord nodig voor de handhaving van de verkeersveiligheid, deze taak is namelijk overgeheveld aan de drempel; dit noemen we ‘delegatie’. De verkeersregel is als het ware ingeschreven in het beton waaruit de

¹³⁹ Latour (1999), p. 180.

¹⁴⁰ Latour (1999), p. 184.

¹⁴¹ Verbeek (2005), p. 160.

¹⁴² Latour (1999), p. 185

¹⁴³ Latour (1999), p. 186.

drempel is vervaardigd. Het is hier echter niet van belang met welke intentie een bepaalde handeling wordt uitgevoerd, of met welke achterliggende gedachte een bepaald gedrag tot uiting komt. Het gaat er om dat de beoogde handeling of het verwachte gedrag kan worden afgedwongen, zoals we ook bij het voorbeeld van de hotelsleutel hebben kunnen zien. De bestuurder kan dus evengoed vaart minderen omdat hij zijn carrosserie niet wil beschadigen, ook al zijn de drempels geplaatst met het oog op de veiligheid van het overige verkeer. Niet alleen is een betekenis (minder uw vaart er lopen studenten hier) vervangen door een andere betekenis (ik minder mijn vaart anders beschadig ik mijn auto), maar ook actie (de handhaving van een bepaalde wet) heeft door technici een ander soort (materiële) uitdrukking gekregen (het plaatsen van verkeersdrempels).¹⁴⁴

Er is geen constante menselijke controle nodig om een regel of wet te handhaven, omdat het beoogde gedrag tot stand komt door een technische vernuftigheid die volgt uit het samenwerkingsverband tussen mens en techniek. Latour beschouwt de techniek als een *modus operandi*, een werkwijze die bestaat uit een reeks van handelingen en daaruit vergaarde kennis waarop geanticipeerd kan worden. Mocht een technisch artefact bijvoorbeeld niet doen wat het behoort te doen, of niet het gewenste gedrag teweeg brengen, dan kunnen er altijd aanpassingen gemaakt worden, of dan zullen technici en ontwerpers met een nieuw plan op tafel moeten komen om het probleem aan te kunnen pakken.¹⁴⁵

Met Latours theorie over de relatie tussen mens en techniek komen maatschappelijke vraagstukken in een geheel ander licht te staan. Wat als het technische artefact zelf bijvoorbeeld mede onze aandacht krijgt als actor, en niet louter de wetten en regels die zijn opgesteld voor de gebruiker? Dan kan gekeken worden naar de mogelijkheid om het vuurwapen zo aan te passen dat verantwoord gebruik wordt gestimuleerd zonder dat daarbij de bevoegde gebruiker wordt ontzien. In de volgende paragraaf wil ik kijken naar een praktische uitwerking van de theorie van Latour; hiervoor wil ik mij wenden tot het concept van de smart gun.

§2 Slimme technologie in vuurwapens

3.2.1 Gepersonaliseerde vuurwapens

Er zijn in de VS tot op heden enkele maatregelen getroffen om het vuurwapen bezit en het gebruik ervan tot op zekere hoogte te controleren en reguleren. Zo mogen erkende vuurwapenhandelaren geen pistolen verkopen aan personen onder de eenentwintig, en is het voor veroordeelde criminelen verboden om in het bezit te zijn van een vuurwapen. De ideale toestand ten aanzien van vuurwapenwetgeving zou er volgens onderzoekers Cook en Leitzel uitzien als een waarin het vuurwapen uit handen wordt gehouden van potentiële misbruikers. Maar daarnaast moet het voor fatsoenlijke burgers – zij die voldoende geschikt worden bevonden om te beschikken over een

¹⁴⁴ Latour (1999), p. 187.

¹⁴⁵ Latour (1999), p. 192.

vuurwapen – niet moeilijker worden gemaakt om aan een pistool te komen door de invoering van striktere beleidsmaatregelen.¹⁴⁶

Met het concept van de smart gun is een nieuwe technologie geïntroduceerd om het minder eenvoudig te maken voor onbevoegde gebruikers om in het bezit te komen van een werkend pistool. De smart gun wordt ook wel een gepersonaliseerd pistool genoemd, omdat enkel de rechtmatige eigenaar of de bezitter van de sleutel of code gemachtigd is om het wapen af te vuren. Tegenwoordig zien we hetzelfde principe terug in smartphones of laptops die ontgrendeld kunnen worden door middel van vingerafdrukdetectie. Er zijn verschillende vergrendelingsmechanismen denkbaar binnen het kader van de smart gun. Zo is er een vuurwapenmodificatie ontwikkeld door het bedrijf Artimax waarbij de toepassing van zogenaamde RFID technologie (radio-frequency identification) een belangrijke rol speelt. De gebruiker draagt hierbij een horloge met een transmitter die radiosignalen uitzendt naar een ontvanger die is ingebouwd in het pistool; door het invoeren van een code kan het wapen vervolgens geactiveerd of gedeactiveerd worden.¹⁴⁷ Hoewel deze techniek een mogelijke uitkomst lijkt om onrechtmatig vuurwapengebruik terug te dringen, zitten er toch nog een flink aantal haken en ogen aan de uitvoering ervan. Zo heeft het gerenommeerde technologie tijdschrift *Wired* onlangs een artikel gewijd aan de mogelijkheid om de Artimax iW1, zoals de smart gun is geheten, te hacken met minimale middelen.¹⁴⁸

Er zijn naast RFID ook nog geavanceerdere technologieën in ontwikkeling, zoals de biometrische identificatietechnologie waarbij vingerafdrukdetectoren in de greep van het pistool zitten verwerkt. Alleen wanneer de eigenaar is geïdentificeerd zal het pistool ontgrendeld worden. De laatstgenoemde vorm van smart technologie lijkt een vernuftigheid die nog ver voor ons ligt en alleen maar in Bond-films voorkomt. Toch zijn er al een aantal bedrijven die functionerende exemplaren hebben weten te fabriceren. Scepticisme en argwaan jegens het idee van de smart gun zitten een goede markt ervoor echter nog altijd in de weg. Waarom zou de invoering van de smart gun een antwoord kunnen zijn op het vuurwapengeweld in de VS ?

3.2.2 De voordelen van smart guns

Er zijn verscheidene redenen waarom de toepassing van smart of herkenning-en-autorisatie technologie bevorderlijk is in het geval van vuurwapens. Zoals in het vorige hoofdstuk al naar voren is gekomen, worden er op jaarlijkse basis een half miljoen vuurwapens ontvreemd van rechtmatige eigenaren.¹⁴⁹ Een andere manier waarop vuurwapens in het illegale circuit terechtkomen, is de ongeregistreerde verkoop door wapenhandelaren die zijn erkend door de federale overheid (FFL's). Vervolgens komt het ook vaak voor dat tussenpersonen zonder strafblad worden ingezet om criminelen te voorzien van hun vuurwapens, de zogenaamde 'straw purchases'.¹⁵⁰ Ten slotte zijn er nog de gunshows waarbij vuurwapens veelal in handen van niet gescreende personen zonder vergunning verdwijnen. Het op grote schaal toepassen van smart technologie zou een goede manier

¹⁴⁶ Cook & Leitzel (2002), p. 38-39

¹⁴⁷ <https://www.forbes.com/sites/robertszczerba/2016/01/11/the-nras-next-battleground-smart-guns/#7835ec34d7f2>.

¹⁴⁸ <https://www.wired.com/story/smart-gun-fire-magnets/>

¹⁴⁹ Duggan (2001), p. 1094.

¹⁵⁰ Cook & Leitzel (2002), p. 40

kunnen zijn om de toestroom van bruikbare vuurwapens in de richting van criminelen en andere onbevoegde gebruikers terug te dringen.

Een tweede argument voor het introduceren van de smart gun is het tegengaan van ongelukken met vuurwapens, waarbij voornamelijk jongere kinderen betrokken zijn. In het voorgaande hoofdstuk is de ernst van dit probleem reeds behandeld. De oplossing ervan is mogelijk gelegen in de toepassing van smart technologie waarmee het vuurwapen in feite onklaar is gemaakt voor het kind– de onbevoegde gebruiker binnen deze context. De smart vergrendelingstechnologie kan dus een redder in nood zijn wanneer men door nalatigheid het pistool binnen het bereik van kinderen heeft achtergelaten. Naast het terugdringen van niet intentionele schietincidenten kan de smart gun ook bijdragen aan de preventie van zelfmoord met behulp van een vuurwapen. Na een grondige screening zal een suïcidale persoon niet in aanmerking komen voor een vuurwapenlicentie. De kans dat een dergelijke persoon aan een werkend pistool komt zal kleiner worden naarmate er in de directe omgeving enkel wapens met smart technologie in omloop zijn.

Er is nog een belangrijke reden waarom men zich is gaan bezighouden met smart technologie in het kader van vuurwapenveiligheid. Bij een worsteling met een arrestant bestaat de kans dat het dienstwapen van een betrokken agent onvreemd wordt. Een dergelijke situatie moet natuurlijk voorkomen worden met oog op de veiligheid van de agent en die van eventuele omstanders. Er zijn al de mogelijke maatregelen getroffen om dergelijke ‘take away’ situaties tegen te gaan, zoals wordt gesteld in een eerder verschenen rapport door Douglas Weiss. Agenten beschikken inmiddels over een beveiligde holster om het criminelen moeilijker te maken om het pistool te ontnemen; daarnaast worden ook steeds vaker kogelvrije vesten gedragen.¹⁵¹ Om nog meer veiligheid te garanderen zouden agenten een gepersonaliseerd dienstwapen tot hun beschikking moeten krijgen, take aways die resulteren in een gevaarlijke situatie kunnen zo nog sterker teruggedrongen worden.

Voor de politiekorpsen in Amerika kunnen gepersonaliseerde wapens eveneens voorzien worden van een camera die alvorens de trekker volledig is overgehaald, het moment van schieten kan vastleggen. Een soortgelijk concept wordt al gebruikt voor ‘The Defender’; dit is een pepperspray waarop een camera met flits is gemonteerd. De camera maakt een foto wanneer de spray wordt gebruikt. Daarnaast is de pepperspray voorzien van een bluetooth verbinding waardoor gemaakte foto’s direct doorgestuurd worden naar de telefoon van de gebruiker, alsmede verzonden naar de lokale alarmcentrale.¹⁵² Zodoende is er in geval van aanranding of andere vorm van geweldpleging meteen een goed signalement van de dader vastgelegd, en de politie is vrijwel direct ingelicht over de aanval. De cameratoepassing voor de smart gun zou een goede uitkomst kunnen zijn om geweldsexcessen – dus het onnodig afvuren van het pistool – door agenten tegen arrestanten aan te pakken. Natuurlijk is de zogenaamde ‘bodycam’ al in gebruik door verscheidene politie-eenheden, maar een camera op het vuurwapen zou extra bewijs kunnen vastleggen. Met elk schot wordt een reeks foto’s gemaakt die geanalyseerd kan worden door een onafhankelijke onderzoekscommissie. Racistisch of ander ongerechtvaardigd politiegeweld zal hiermee nog sterker tegen gegaan kunnen worden.

Ten slotte biedt het vergrendelingsmechanisme in de greep van het wapen tevens een uitkomst voor het probleem dat Lott en Whitley benoemen ten aanzien van het aanbrengen van een mechanisch slot op het geweer of het pistool.¹⁵³ De smart gun is vrijwel meteen schietklaar in geval van nood,

¹⁵¹ Weiss, (1996), p. 2

¹⁵² <http://www.dailymail.co.uk/femail/article-2721912/New-smart-pepper-spray-takes-picture-attacker-sounds->

[alarm-AND-calls-police-bush-single-button.html](http://www.dailymail.co.uk/femail/article-2721912/New-smart-pepper-spray-takes-picture-attacker-sounds-alarm-AND-calls-police-bush-single-button.html)

¹⁵³ Zie paragraaf 1.7 van hoofdstuk 2.

doordat deze kan worden ontgrendeld via een directe vingerafdruk detectie. Daarmee is men in het geval van een confrontatie met een inbreker niet afhankelijk van de tijd die het kost om het wapen uit de kluis te halen, iedere seconde telt immers wanneer het om een vuurwapengevaarlijke crimineel gaat.

In het artikel door Cook en Leitzel wordt beargumenteerd dat het best denkbare scenario met betrekking tot het personaliseren van vuurwapens er een is waarbij het dankzij smart technologie onmogelijk is om een gestolen vuurwapen af te vuren. Daarnaast dienen transacties van smart guns, maar ook van de ontgrendelingsleutel te verlopen onder toezicht van de regering; zodoende kunnen ook straw purchases en andere vormen van illegale vuurwapenhandel worden aangepakt. Maar hoe realistisch is de verwezenlijking van het ideale scenario?

3.2.3 Is er een toekomst voor de smart gun?

Ik denk dat er zeker een toekomst is weggelegd voor de smart gun, maar daar zijn wel veranderingen in de huidige regelgeving omtrent vuurwapens voor nodig. Zo zijn bijvoorbeeld de meeste wetsovertreders inzake vuurwapengeweld zogenaamde 'first offenders', dus personen die niet eerder een misdrijf hebben begaan. Het probleem is dat zij zich daarvoor nog bevinden onder de radar van politie en justitie en dusdoende via legale wegen aan een pistool kunnen komen. Naast de invoering van smart guns zullen er nauwkeurige screeningsmethodes ontwikkeld moeten worden om schietincidenten met 'first offenders' te voorkomen; het invoeren van langere wachtperiodes bij aanvraag van een vuurwapenvergunning is hierbij wellicht noodzakelijk.

Het hoofdaspect van een succesvolle invoering van vuurwapens met smart technologie is het teweegbrengen van veranderingen binnen de vuurwapenmarkt. Op de primaire markt, de sector waarbinnen de erkende vuurwapenhandelaren werkzaam zijn, moet de verkoop van smart guns gestimuleerd of zelfs verplicht worden. Dit betekent wel dat de productie en verkoop van standaard pistolen zonder smart technologie in de loop van de tijd stopgezet moet worden. Daarnaast zal er strengere controle uitgeoefend moeten worden op de secundaire markt, de locus waar de verkoop van vuurwapens door burgers onderling plaatsvindt.

Met oog op het verloop van zaken binnen de wapenindustrie is het naïef om te verwachten dat er op vrijwillige basis smart technologieën worden toegepast. Er zullen namelijk meer kosten gemaakt worden bij het fabriceren van gepersonaliseerde wapens, en die moeten uiteindelijk in de prijs verwerkt worden. Overheidssubsidies zijn wellicht benodigd om de productie van de smart gun te stimuleren, en om ze toegankelijk te maken voor armere sociale groepen. De centrale doelstelling is hier niet de subsidiëring van een 'armsrace'. Wat voorop dient te staan in dit project is het toegankelijk maken van veilige vuurwapens voor wetsgetrouwe burgers, waartoe ook een groot deel van de armere bevolking gerekend kan worden.

Niet alleen is er een drijfveer nodig om de vuurwapenindustrie aan te zetten tot de productie van smart guns, maar ook moet er bedacht worden hoe de burger aangespoord kan worden om een smart gun aan te schaffen. Een meest voor de hand liggende optie is het op poten zetten van een inruilregeling, waarbij standaard vuurwapens voor smart guns ingeruild kunnen worden. Verouderde en gevaarlijke vuurwapenmodellen kunnen vervolgens ingenomen en vernietigd worden door officieel erkende overheidsinstanties. Alvorens er daadwerkelijk zoden aan de dijk gezet kunnen

worden – dus wanneer vuurwapenfabrikanten over de streep getrokken zijn – zijn nieuwe beleidsmaatregelen, regulatiemethoden en wellicht ook het voeren van processen een vereiste.¹⁵⁴

Er zullen veel nieuwe en aangepaste wetsvoorstellen doorgevoerd moeten worden om het idee achter gepersonaliseerde vuurwapens rendabel te kunnen maken; dit zal hoe dan ook een ‘ideale situatie’, zoals beschreven door Cook en Leitzel, uitsluiten. De gebruiker, de verkoper en de producent van vuurwapens zullen allemaal te maken krijgen met een nieuwe wetgeving; er wordt daarmee een beroep gedaan op de bereidwilligheid van de burger om na te denken over de aanschaf van een smart gun. Een zeer radicaal wetsvoorstel zou het verbod op het bezit van standaard vuurwapens zonder smart technologie zijn. Een verbod zal echter tot veel weerstand onder de bevolking leiden en daarmee een averechts effect teweeg brengen, zoals is besproken in het inleidende hoofdstuk. Een genuanceerdere en een eenvoudiger te realiseren aanpak volgens Cook en Leitzel zou het heffen van belasting op niet-gepersonaliseerde vuurwapens kunnen zijn.¹⁵⁵ Met het geïnde belastinggeld zou eventueel de productie van smart guns gesubsidieerd kunnen worden. Ten slotte kunnen zoals eerder genoemd huidige vuurwapenbezitters hun geweer of pistool inruilen voor een vuurwapen met smart technologie; misschien bestaat er in de toekomst zelf de mogelijkheid om standaard vuurwapens om te laten bouwen tot smart guns; dit zou mijns inziens de meest rendabele oplossing zijn, omdat daarmee tegelijkertijd standaard wapens ingenomen en vernietigd kunnen worden. Het concept van de smart gun ziet er dan wel veelbelovend uit, maar in werkelijkheid komt er dus veel meer bij kijken dan simpelweg het ontwikkelen en toepassen van de technologie.

3.2.4 De smart gun vanuit techniek filosofisch perspectief

Over bovenstaande maatregelen zou grondig nagedacht moeten worden om toe te kunnen werken richting een vuurwapenveiligere samenleving. Een alternatieve juridische aanpak is hierbij vereist waarmee wordt erkend dat de verantwoordelijkheid om vuurwapengeweld en incidenten met vuurwapens terug te dringen zowel bij de mens als bij de techniek ligt. Door te kijken hoe met moderne technologieën, zoals die van de biometrische vingerafdrukdetectie, criminelen en andere onbevoegde gebruikers kunnen worden uitgesloten van vuurwapenbezit en -gebruik, is oplossingsgericht onderzoek mogelijk. De propositie ‘u als onrechtmatige eigenaar van het pistool mag er geen gebruik van maken’ kan worden vertaald in, ofwel gedelegeerd worden aan het technisch artefact in de vorm van een smart gun. Personen die het gebruik van een vuurwapen is ontzegd, kunnen zodoende geen gebruik maken van het gepersonaliseerde pistool. In tegenstelling tot Latours voorbeeld met de hotelsleutel waarbij het programma erop is gericht op inclusiviteit, is het programma in geval van de smart gun er dus op gericht om personen uit te sluiten van toegang tot een vuurwapen. Het eerstgenoemde actieprogramma leidt ertoe dat *meer* gasten zich aan het reglement houden, het tweede actieprogramma zou ervoor moeten zorgen dat *minder* criminelen de kans krijgen om een vuurwapen gerelateerde misdaad te begaan. Ten slotte kan verwacht worden dat smart gun bezitters, doordat hun pistool persoonsgebonden is, minder snel de fout in zullen gaan omdat de autoriteiten eenvoudig na kunnen trekken wie heeft geschoten met het wapen in geval van misbruik.¹⁵⁶

¹⁵⁴ Teret & Mernit (2013), p. 180-181.

¹⁵⁵ Cook & Leitzel (2002), p. 40

¹⁵⁶ Cook & Leitzel (2002), p. 43: “The introduction of personalized guns would complement law enforcement

Met de introductie van een de smart gun is noodzaak aan een kritische blik van zowel de burger als de overheid. Beleidsmakers en ontwerpers achter nieuwe technologieën zouden meer expliciet moeten reflecteren op de maatschappelijke implicaties die hun idee teweeg zal brengen, zoals Verbeek het heeft verwoord in een recent boek.¹⁵⁷ Zo is de voorhanden techniek alleen niet de oplossing; ook nieuwe wetsvoorstellen zijn nodig, evenals een publiek debat om tot eensgezindheid over die voorstellen te komen.

De filosofie van Latour beperkt zich niet enkel tot het domein van de techniek. In ander werk toont zich een meer politiek-sociologische aspect van zijn denken waarmee tevens een nieuw licht geschenen kan worden over de moeilijkheden waar het publieke debat in de VS mee te kampen heeft. In de volgende paragraaf wil ik laten zien op welke manier Latours alternatieve conceptie van de samenleving en zijn politieke idee van een object georiënteerde democratie kunnen bijdragen aan de realisatie van een constructieve publieke discussie. Technologische innovatie en de daaraan verbonden beleidsmaatregelen vormen slechts een deel van de oplossing, het andere deel ervan is te vinden in een nieuwe politieke richting die de herbezinning op de vuurwapentechniek van ons als mens vraagt.

§ 3 Een nieuwe richting voor het publieke debat

3.3.1 De Samenleving als collectief

Voordat het idee van Dingpolitiek besproken wordt, is het allereerst van belang om het meer sociologische werk van Latour onder de loep te nemen. Hierin vinden we namelijk de concepten en terminologie die het idee van een object-georiënteerde benadering van maatschappelijke vraagstukken zo waardevol maakt.

In zijn boek *Reassembling the Social* spreekt Latour zijn onvrede uit over de traditionele sociologie en haar onderzoeksmethoden waarmee de samenleving en haar drijvende krachten geanalyseerd en in kaart gebracht worden. De klassieke sociologie beziet volgens hem de maatschappij hoofdzakelijk vanuit antropocentrisch oogpunt waardoor de invloeden van niet-menselijke elementen aan de aandacht ontsnappen.¹⁵⁸ Latour staat kritisch tegenover deze beeldvorming van de maatschappij als

efforts, and knowing that, owners of such guns may be deterred from misusing them.”

¹⁵⁷ Verbeek (2014), p. 19

¹⁵⁸ In *Wij zijn nooit modern geweest* geeft Latour mijns inziens de meest treffende omschrijving van wat hij de ‘klassieke’ of ‘traditionele’ sociologie noemt, ofwel de sociologie in de geest van de Franse socioloog Emile Durkheim: “God, geld, mode en kunst bieden slechts oppervlak waarop wij onze sociale behoeften en belangen kunnen projecteren. Minstens sinds Durkheim is dat de entreprijs voor het gilde der sociologen. Sociale wetenschapper wordt alleen degene die inziet dat de intrinsieke eigenschappen van objecten niet tellen, maar dat ze niet meer zijn dan vergaarbakken van menselijke categorieën.” Latour (2016), p. 89. Onder andere in het werk van de bekende Duitse socioloog Max Weber zien we een soortgelijke sociologische methode terug, waarbij niet menselijke entiteiten slechts worden beschouwd als objecten waarop wij onze behoeften en verlangen projecteren (en kunnen botvieren).

een vastomlijnd veld van intermenselijke betrekkingen. Eerder zouden we de samenleving moeten begrijpen als een netwerk van mensen en dingen dat zich constant uitbreidt naarmate er zich nieuwe spelers aandienen. De samenleving dient derhalve opnieuw getraceerd te worden middels de analyse van subtiele veranderingen als gevolg van de samenkomst van niet-sociale elementen.¹⁵⁹ Met 'niet-sociale elementen' bedoelt Latour zowel mensen als niet-mensen – op zichzelf geen sociale elementen – die door hun samenkomst het netwerk een sociale betekenis geven. Het 'sociale' is dus niet een concreet aanwijsbare en vooraf gesitueerde realiteit. Eerder is het een beweging, een transformatie, een translatie, een werving van mensen en dingen in een constant veranderlijk netwerk.¹⁶⁰ Socialiteit is voor Latour in wezen dynamisch.

Actoren en Netwerken

De Actor-Netwerk theorie (ANT) vormt de leidraad van deze nieuwe sociologische richting. Deze theorie houdt zich bezig met de interactie tussen actoren en actanten. Het betreft dus zagezegd een methode om de betekenisrijkheid van associaties tussen mensen en dingen te leren begrijpen.¹⁶¹ ANT is daarmee niet een sociaal constructivistische theorie die bepaalde structuren in de samenleving omschrijft: het netwerk zoals het wordt omschreven door Latour staat nooit vast. Het is daarentegen een benaderingswijze die zich richt op de onverwachte relaties die kunnen ontstaan tussen mensen en niet-mensen, waarbij tevens wordt gekeken naar de wijze waarop in deze associatievormen de samenleving wordt weerspiegeld. De positie van Latour laat zich zodoende eerder definiëren als relationisme. Dit houdt in dat een actor of actant binnen het netwerk alleen gedefinieerd kan worden op basis van de effecten die het teweeg brengt en de allianties die het aangaat.¹⁶² Er is geen sprake van een vaststaande essentiedefinitie. Zowel mensen als dingen staan nooit op zichzelf maar maken altijd onderdeel uit van een omvangrijker netwerk dat hen onderling verbindt en constitueert.

Hoe de mens zijn plaats in de samenleving ervaart, houdt nauw verband met zijn plaats in het sociale netwerk. De mens en zijn niet-menselijke omgeving krijgen pas betekenis, en worden pas begrijpelijk zodra de onderlinge relatie die zij onderhouden binnen het collectief zichtbaar wordt.¹⁶³ Latour prefereert de term 'collectief' boven de term 'maatschappij', omdat in een collectief ook niet-menselijke entiteiten een rol spelen, terwijl de maatschappij in de traditionele zin van het woord intermenselijke relaties centraal stelt.¹⁶⁴ De sociologische theorie van Latour is daarmee zoals eerder gesteld een kritisch alternatief op de klassieke sociologie die de samenleving benadert als een afgebakend veld, of een container¹⁶⁵ waarbinnen al het intermenselijke verkeer plaatsvindt. De Franse socioloog Gabriel Tarde, een belangrijke inspiratiebron van Latour, schreef al eerder als kritiek op deze gedachte:

"Am Grunde eines jeden Dings liegt jedes wirkliche oder mögliche andere Ding. Dies setzt aber zunächst voraus, dass jedes Ding eine Gesellschaft ist und das alle Phänomene soziale Tatsachen sind. Auffallend ist, dass

¹⁵⁹ Latour (2005), p. 36.

¹⁶⁰ Latour (2005), p. 64.

¹⁶¹ Verbeek (2005), p. 151.

¹⁶² Harman (2009), p. 75.

¹⁶³ Verbeek (2005), p. 150

¹⁶⁴ Latour (2005), p. 70.

¹⁶⁵ Gelijkenis ontleend aan de Rotterdamse socioloog Willem Schinkel: Schinkel (2014).

die Wissenschaft – übrigens aufgrund einer logischen Fortführung der ihr vorausgehenden Tendenzen – dazu neigt, den Gesellschaftsbegriff ganz erstaunlich zu verallgemeinern.”¹⁶⁶

Met ‘elk ding is een samenleving’ wordt bedoeld dat de samenleving is opgebouwd uit de veelvuldigheid aan dingen en individuen die eraan ten grondslag liggen. Waarom spreekt men dan over cellulaire samenlevingen en niet over een atomische samenlevingen?¹⁶⁷ Deze vraagstelling geeft te kennen dat Tarde kan worden beschouwd als de voorvader van ANT. In eerste instantie dient de socioloog te kijken naar de kleinste elementen die in wezen het meest complex zijn¹⁶⁸; dit in tegenstelling tot de klassieke benaderingswijze waarbij aan de hand van algemene maatschappelijke feiten individuele gevallen worden geanalyseerd. Met dit inzicht wordt duidelijk dat algemene conceptualisaties van de maatschappij voorbijgaan aan de pluraliteit en diversiteit die haar zo rijk maakt. De dualistische abstractie van cultuur en natuur die hieraan ten grond ligt, vindt haar wortels in de Moderniteit. Graag wil ik hier dieper op in gaan.

3.3.2 Weerbarstige hybriden

In zijn meest bekende werk *Wij zijn nooit modern geweest*¹⁶⁹, breekt Latour met het modernistische idee dat de wereld onder te verdelen is in een menselijk domein van subjecten en een natuurlijk domein van objecten. Het genoemde onderscheid is een resultaat van een proces van zuivering of purificatie waardoor sedert de Verlichting de natuurlijke sfeer met haar objecten en harde feiten aan de ene kant van een denkbeeldige scheidslijn is komen te staan, ten overstaan van een door mensen voortgebrachte culturele sfeer met haar arbitraire en onverenigbare perspectieven op de wereld aan de andere kant.¹⁷⁰ Hier tekent zich een asymmetrische verhouding af. Het niet-menselijke of het natuurlijke kan volgens dit idee namelijk niet gerijmd worden met het menselijke of het maatschappelijke. Deze waterscheiding manifesteert zich in een politiek die de mens vertegenwoordigt, ten overstaan van een wetenschappelijke praktijk die de natuur en haar objecten – de niet-mensen – vertegenwoordigt. Het gaat hier echter om een ontologisch onderscheid dat in de praktijk onhoudbaar is. De mens heeft volgens Latour nooit te maken gehad met een realiteit die hem omgeeft en buiten hem staat, hij deelt deze namelijk met de dingen. Het sociale verband waarin wij mensen leven wordt doorgaans gedefinieerd puur op basis van onze verlangens en interesses, of zoals Latour ze aanduidt: ‘de verpersoonlijkte krachten die structuur aanbrengen in onze maatschappij’¹⁷¹. Wat hiermee wordt vergeten is dat ook niet-mensen deel uitmaken van ditzelfde verband. Politiek en haar strijdtoneel van passies en belangen, en wetenschap met haar technische rationaliteit zijn altijd al sterk met elkaar vervlochten geweest; dit in tegenstelling tot wat het modernistische ideaal ons doet geloven.

Wij leven te midden van talloze ‘hybriden’ die we volgens Latour onder de aandacht moeten brengen. Met hybriden of quasi-objecten en -subjecten, worden evenementen, gebeurtenissen of toestanden bedoeld waarin het onderscheid tussen mens en object totaal verdwenen blijkt te zijn:

¹⁶⁶ Tarde (2009), p. 51; cursief in origineel.

¹⁶⁷ Tarde (2009), p. 51.

¹⁶⁸ Latour (2001), p. 82.

¹⁶⁹ Oorspronkelijke titel: *Nous n'avons jamais été modernes*

¹⁷⁰ Harman (2009), p. 57.

¹⁷¹ Latour (2016), p.148.

‘zodra we een of ander quasi-object volgen, doet het zich soms aan ons voor als een ding, dan weer als een verhaal en dan weer als een sociaal verband, zonder dat het zich ooit beperkt tot een simpel zijnde.’¹⁷² Technische instrumenten en andere dingen uit onze directe omgeving ontlene betekenis aan hun gebruik door de mens – een actant wordt zogezegd bepaald door zijn allianties¹⁷³ – maar het geldt evengoed andersom. Zo zijn dingen geen passieve en vastomlijnde objecten zoals de modernen pretenderen, het zijn daarentegen zaken die van invloed zijn op ons handelen maar ook zaken die onze gemoederen bezig kunnen houden. Voorbeelden van maatschappelijke kwesties waarin dingen centraal zijn komen te staan zijn het debat aangaande het recht om embryo’s in te vriezen¹⁷⁴, het klimaatvraagstuk waarin de toekomst van de aarde en het ontwikkelen van duurzame technieken centraal staat, en de inleiding genoemde politieke discussie over het lot de Whanganui rivier; allemaal creëren ze een omstandigheid waarbij de wetenschappelijke praktijk zich vermengt met de politiek en het maatschappelijke debat. Bij het vuurwapendebat is sprake van een vergelijkbare situatie. Een dodelijk instrument houdt de samenleving in zijn greep, en vuurwapentechniek en politiek vragen om elkaars aandacht.

Met de erkenning van hybriden ontstaat eveneens de vraag naar een nieuwe richting in het maatschappelijke debat: om ieder geluid te representeren dient er volgens Latour een zogeheten ‘Parlement van de Dingen’ in het leven geroepen te worden: “De kluwens en de netwerken die geen plaats hadden” – m.a.w. de hybriden van mensen en niet-mensen – “hebben nu alle ruimte. Zij zijn degenen die moeten worden vertegenwoordigd; rond hen komt voortaan het Parlement der Dingen bijeen.”¹⁷⁵ Maar wat houdt dit Parlement nu precies in en hoe steekt het vertegenwoordigingsmodel ervan in elkaar? Voor een antwoord op deze vraag dienen wij ons allereerst te wenden tot het politiek filosofische werk van John Dewey, omdat de hierin besproken vorming van publieke samenstellingen van mensen en niet-mensen van grote invloed is geweest op het politieke denken van Latour.

3.3.3 Publieke hybriden

‘Om zichzelf vorm te kunnen geven moet het publiek de bestaande politieke status quo zien open te breken’¹⁷⁶, zo schreef politiek filosoof John Dewey in zijn *The Public and its Problems*. In dit werk tracht hij het probleem van de democratie in moderne samenlevingsvormen te adresseren. Hij stelt dat de opkomst van moderne technieken en de maatschappelijke gevolgen ervan vragen om een nieuwe conceptie van het publieke domein, de locus waarbinnen burgers zich verenigen om over uiteenlopende sociale vraagstukken te delibereren. Problematisch volgens Dewey is niet dat er een tekort aan publieken is, maar eerder dat er sprake is van een onoverzienbare hoeveelheid.

Nieuwe publieken ontstaan in toenemende mate als gevolg van associaties tussen mens en techniek, zoals Noortje Marres in navolging van Dewey betoogt:

¹⁷² Latour (2016), p. 148

¹⁷³ Harman (2009), p. 105.

¹⁷⁴ Latour (2016), p. 12

¹⁷⁵ Latour (2016), p. 238.

¹⁷⁶ Dewey (1954), p. 31.

“Technologies, substances, and objects play a crucial role in the formation of publics because they actively participate in the production of the consequences that call publics into existence”¹⁷⁷

De meest succesvolle vormen van zulke materiële politiek spelen zich doorgaans op de achtergrond af. Ze zijn zogezegd onttrokken aan het oog van de publieke perceptie.¹⁷⁸ Dit fenomeen wordt *subpolitics* genoemd. De eerder besproken inzet van de verkeersdrempel om meer verkeerveiligheid te realiseren, of het plaatsen van bewakingscamera's om criminaliteit in de buurt tegen te gaan zijn goede voorbeelden van subpolitics. De wijze waarop de technische infrastructuur binnen de samenleving is georganiseerd is zodoende een belangrijk onderdeel van de politiek die gevoerd wordt en de daaraan verbonden beleidsmaatregelen die worden getroffen. Er verschijnen tegenwoordig dan ook steeds meer studies over deze manier van ordehandhaving. Het concept van heterogene assemblages van mensen en niet-mensen (hybriden bij Latour) staat in deze studies centraal om kenbaar te maken dat naast mensen ook materiële entiteiten figureren als actieve componenten binnen politieke configuraties.¹⁷⁹

Dewey meent dat de industrieën en de snel ontwikkelende technologieën van zijn tijd een cruciale rol spelen bij het vormen van publieken onder de burgergemeenschap. Met technologische middelen worden niet alleen beoogde doelen verwezenlijkt zoals economische welvaart, ook dient er aandacht te zijn voor de onvoorziene en negatieve consequenties ervan die vragen om politieke aandacht:

“Industry and inventions in technology, [...], create means which alter the modes of associated behaviour and which radically change the quantity, character and place of impact of their consequences”¹⁸⁰

Materiële entiteiten dienen niet alleen begrepen te worden vanuit hun functionele rol, hun status als middel tot doel. Het is zaak om oog te hebben voor de maatschappelijke veranderingen die ze teweeg brengen en de impact daarvan op de burgergemeenschap.

Met deze gedachte in het achterhoofd, kunnen we ons wederom richten op de vuurwapenkwestie. De aanwezigheid van de vuurwapentechniek in de Amerikaanse samenleving, en de implicatie ervan voor de burgergemeenschap, vragen om een publiek debat waarin openlijk over het vraagstuk wordt gediscussieerd. Een openbare uitwisseling van kennis en informatie, dus een goed ontwikkelde communicatie infrastructuur, is volgens Dewey een vereiste voor een goede organisatie en mobilisatie van het publiek.¹⁸¹

Door sociaal ongewenste gevolgen van technieken die onze maatschappij doorvlechten onder de aandacht te brengen onder het grote publiek, wordt duidelijk dat het gaat om kwesties waarvoor zorg gedragen dient te worden. Marres wijst om deze reden op het belang van het publiek als een domein met een binnen en een buitenpositie: een publieke configuratie van mensen en niet-mensen kan fungeren als een spreekbuis tussen samenleving (binnen) en politiek (buiten). Door via de publieke media de problematiek in al haar facetten te articuleren, wordt duidelijk dat van bepaalde verwickelingen tussen mensen en niet-mensen wordt vereist dat ze als publieke kwestie

¹⁷⁷ Marres (2010), p. 194

¹⁷⁸ Marres (2010), p. 186.

¹⁷⁹ Marres (2010), p. 187.

¹⁸⁰ Dewey (1954), p. 30.

¹⁸¹ Marres (2010), p. 196.

geopenbaard worden en ter discussie komen te staan. De maatschappelijke consequenties die eraan verbonden zijn kunnen namelijk als problematisch ervaren worden en mogen derhalve niet op de achtergrond blijven in een modus van subpolitics, of afgedaan worden als private zaken waarvoor geen politieke belangstelling is vereist.

Burgers verenigen zich in publieken wanneer zij ervaren dat ze getroffen worden door gebeurtenissen waarover zij geen controle hebben en waarvan zij de negatieve gevolgen ervaren. De bron van maatschappelijke problemen en de (legislatieve) middelen om ze aan te pakken liggen daarbij grotendeels buiten hun bereik.¹⁸² Op het moment dat de problematiek onder de politieke aandacht wordt gebracht, kunnen beleidsmatige stappen ondernomen worden om tot oplossingen te komen. Een actief samenwerkingsverband tussen sociale actoren (de burgers), politieke actoren (politici), wetenschappelijke actoren (wetenschappers), en actanten (publicatiemedia, moderne technologieën (bijv. smart technologieën in vuurwapens) en sociale instituties), maakt het mogelijk om een publiek draagvlak te creëren voor sociaalmaatschappelijke kwesties zoals die over het vuurwapenbezit in de VS. Ten slotte is het dan zaak om te bezien welke oplossingsgerichte aanpak nodig is om het probleem effectief te benaderen.

3.3.4 Intermezzo: Morele hervorming van het publieke debat

In de vorige subparagraaf zijn moderne publieken omschreven als heterogene assemblage van mensen en dingen die ontstaan als reactie op de problematische gevolgen van bepaalde materiële omstandigheden binnen de samenleving. De vraag is hier: waarom spreekt Dewey over meerdere publieken en niet over één coherent publiek domein? De in het vorige hoofdstuk behandelde theorie van culturele cognitie kan als verklaring dienen waarom mensen zich verenigen in meerdere publieken. Op basis hiervan kunnen we namelijk stellen dat zich om iedere moreel-culturele positie een ander publiek verzamelt met eigen te vertegenwoordigen belangen binnen het maatschappelijke debat. De belangrijkste vraag voor nu is hoe deze grote verscheidenheid aan morele publieken gerepresenteerd kan worden in een eenduidig politiek beleid. Anders gesteld, hoe kunnen politici en beleidsmakers knopen doorhakken zonder op een enorme weerstand te stuiten van bepaalde sociale groepen? Kahan oppert in een latere tekst een politiek psychologische strategie waarmee de publiekelijke onrust die kan ontstaan bij het doorvoeren van beleidsmaatregelen – zoals vuurwapencontrole en -regulatie – op een efficiënte wijze geadresseerd kan worden.

Aan hand van de theorie van culturele cognitie is eerder beschreven hoe de culturele identiteit van een persoon sterk van invloed is op welke beleidsvormen en regulatieve maatregelen hij of zij accepteert of ziet als een bedreiging voor de morele waarden die voor hem of haar belangrijk zijn. In de praktijk leidt dit tot wat Kahan de sociaalpsychologische toestand van 'Cognitief Illiberalisme' noemt. Deze toestand staat voor onze neiging om schadelijke gevolgen te verbinden aan gedrag dat in strijd is met onze eigen morele overtuigingen, zelfs als er geen feitelijk bewijs is voor deze gevolgen. Om een efficiënt politiek beleid te voeren met een breed draagvlak onder de burgergemeenschap, is het daarom van belang om meer algemeen geaccepteerde culturele waarden te vertegenwoordigen binnen het politieke discours, althans zo luidt een belangrijk principe binnen het tegenwoordige liberale rechtssysteem.

¹⁸² Marres (2010), p. 200-201.

Publieke redelijkheid en expressive overdetermination

In het liberaal democratische debat staat *het beginsel van publieke redelijkheid* centraal, wat betekent dat wetgevers, rechters en burgers de wet dienen te interpreteren op basis van conventionele begrippen die behapbaar zijn voor iedere burger met welke culturele achtergrond of morele overtuiging dan ook. Kortom een rechtsbegrip vrij van een religieus of ideologisch gekleurde lezing ervan. Kahan beschouwt publieke redelijkheid als een vorm van vals bewustzijn dat door politici onder de bevolking gekweekt wordt om wetsvoorstellen eenvoudiger door te kunnen drukken— geen enkele lezing van de wet is volledig waardevrij.¹⁸³ De rivaliteit tussen verschillende morele visies is daarmee dus niet opgelost. Ze wordt enkel uit het politieke discours geweerd, waarna ze pas tot uitdrukking komt in de maatschappelijk discussie over de te nemen beleidsmaatregelen om een bepaalde lezing van de wet te realiseren.¹⁸⁴ Het gevolg is dat verschillende sociale groepen vijandig kunnen komen te staan tegenover bepaalde vormen van controle en regulatie, omdat zij ervaren dat hun morele identiteit niet is erkend of gerespecteerd door politici en wetmakers. De weerstand van vuurwapenrechten activisten tegen strengere controlemaatregelen is hierbij een passend voorbeeld.

Teneinde individuen bereidwillig te maken om beleidsmaatregelen te accepteren die zij als een aanval beschouwen op hun culturele identiteit, is het van belang ieder heikel punt in de discussie te relativiseren op basis elk individuele inzicht¹⁸⁵. Door in een wetsvoorstel alle mogelijke rationales op te nemen – het kan hier gaan om religieus, cultureel of ideologisch gemotiveerde standpunten – zullen spanningen tussen politici en burgers, en burgers onderling enigszins geneutraliseerd kunnen worden. Kahan pleit derhalve voor een politieke deliberatievorm waarbij gehoor wordt gegeven aan iedere particuliere overtuiging met betrekking tot de wet, deze duidt hij aan met de term ‘expressive overdetermination’.

Expressive overdetermination bestaat uit twee imperatieven. De eerste imperatief is die van *het zich vrijmoedig kunnen uitspreken*, ofwel ‘expressive candor’. Deelnemers aan het publieke debat moeten zich openhartelijk kunnen uitspreken over hoe zij de wet begrijpen en hoe zij bepaalde beleidsmaatregelen ervaren in het licht van hun wereldbeeld en hun idee over de ideale samenleving.¹⁸⁶ De tweede imperatief houdt in dat politieke actoren samen zouden moeten werken aan een publiek klimaat waarin de veelvuldigheid aan uiteenlopende interpretaties van de wet de ruimte krijgt. Deze heroriëntatie van het politieke discours zal er volgens Kahan toe leiden dat men minder snel wetsvoorstellen die pluralisme beogen te accommoderen, afwijst, louter omdat ze niet stroken met de eigen culturele achtergrond of overtuiging. Burgers zullen daardoor maatschappelijke feiten eerder accepteren zoals ze zijn, waardoor zij bewust worden gemaakt over het feit dat bepaalde vormen van controle en regulatie noodzakelijk zijn om de sociale orde te bewaren.

¹⁸³ Kahan (2007), p. 104

¹⁸⁴ Kahan (2007), p. 111

¹⁸⁵ Kahan (2007), p. 134

¹⁸⁶ Kahan (2007), p. 131

3.3.5 Dingpolitiek en vuurwapenproblematiek

Ik meen dat Latours concept van Dingpolitiek een meer concrete invulling kan geven aan de theorie van culturele cognitie van Kahan. In plaats van een sociaalpsychologische benadering hanteert Latour een object-gerichte aanpak om de veelheid aan uiteenlopende moreel-culturele visies onder de burgergemeenschap ruimte te bieden in het politieke domein. Hij pleit zelfs voor een geheel nieuwe manier van politiek bedrijven, en beperkt zich dus niet louter tot de hervorming van het politieke discours zoals Kahan dat doet. Latour zegt niet voor niets: 'Extend multiculturalism to politics'¹⁸⁷. Hoe dit precies in zijn werk gaat wordt uitgelegd in *Politics of Nature*.

In *Politics of Nature* stelt Latour dat de politiekmaatschappelijke constitutie die wordt gekenmerkt door een splitsing tussen de twee domeinen van cultuur en natuur, ofwel van politiek en wetenschap, plaats zou moeten maken voor een nieuwe constitutie. Het hoofddoel van Latours politieke project is het creëren van een politiek klimaat waarbinnen iedere particuliere overtuiging ten aanzien van een ding-gerelateerd vraagstuk vertegenwoordigd en gehoord wordt. In plaats van overtuigingen spreekt Latour over *proposities* die *gearticuleerd*, ofwel naar buiten gebracht dienen te worden. Peter Sloterdijk geeft de volgende omschrijving hiervan in zijn analyse van Latours denken:

"Een wereld waarin articulaties of explicaties mogelijk zijn, is geen totaliteit van zwijgende dingen, noch het inbegrip van vastgestelde of niet-vastgestelde feiten; ze vormt eerder de verschuivende horizon van alle 'voorstellen', waarin mogelijke en werkelijke zijnden zich bij uitnodiging of provocatie aan de menselijke aandacht presenteren. [...] De oorspronkelijke manier waarop de dingen gegeven zijn, is hun interessantheid voor andere dingen of mensen: het een gaat het andere aan."¹⁸⁸

Proposities zijn in feite uitspraken die gaan over een bepaalde toestand waarin mensen en niet-mensen met elkaar verwickeld zijn.¹⁸⁹ Wanneer er een verstoring plaatsvindt in het associatieverband dan vraagt dit om een articulatie, een explicatie, ofwel om een publiekelijke bekendmaking van het probleem. Hierin doorschemert de invloed van Dewey's politieke denken in dat van Latour.

Het aantal te articuleren proposities, ofwel de veelheid aan morele standpunten die meegeteld dienen te worden in een maatschappelijke discussie, mag echter niet gesimplificeerd of veralgemeniseerd worden.¹⁹⁰ De stellingname van de burger in het Amerikaanse vuurwapendebat laat zich bijvoorbeeld niet vereenvoudigen tot het zijn van een 'Democraat' of het zijn van een 'Republikein'. Iedere individuele visie op de vuurwapenkwestie kent bepaalde nuances die mede zijn bepaald door de culturele identiteit van een persoon en het sociale milieu waarin hij leeft. Het is aan alle deelnemende partijen, dus alle actoren binnen het sociaalpolitieke netwerk, om gezamenlijk zorg te dragen voor de kwestie; daarbij heeft ieder zo zijn verantwoordelijkheid.

¹⁸⁷ Latour (2004), p. 36.

¹⁸⁸ Sloterdijk (2009), p. 151-152

¹⁸⁹ Latour (2004), p. 86

¹⁹⁰ Latour (2004), p. 104

Verdeling van verantwoordelijkheid

Om een efficiënte Dingpolitiek te voeren geldt voor iedere actor een bepaalde taak binnen het collectief. Politici, wetenschappers, ethici en burgers zullen de handen ineen moeten slaan om sociaalmaatschappelijke vraagstukken nog efficiënter te benaderen.¹⁹¹ Er is een goed georganiseerde taakverdeling nodig om productief te werk te gaan. Evenals Dewey is Latour van mening dat er een beroep gedaan moet worden op de academische gemeenschap en politieke specialisten om deze sociaalpolitieke hervorming in goede banen te leiden. Maar waar in *Politics of Nature* het ecologische vraagstuk centraal staat, staat in dit onderzoek de vuurwapenproblematiek centraal. Zodoende is het niet de verhouding tussen mens en natuur, maar de verhouding tussen mens en (vuurwapen)technologie die aan de basis staat van de door mij gehanteerde dingpolitieke aanpak.

Rol van de wetenschappelijke gemeenschap

De wetenschappelijke gemeenschap krijgt binnen de nieuwe constitutie de taak om zogenaamde *spraakprotheses* te ontwikkelen, waarmee door de wetenschap vergaarde informatie gepresenteerd kan worden aan de burgergemeenschap.¹⁹² Spraakprotheses zijn niets anders dan hulpmiddelen om rauwe data te presenteren als informatie, als discussievoer. Dit houdt met betrekking tot de vuurwapenkwestie in de VS in, dat de statistische data omtrent vuurwapenbezit en -geweld door criminologen nauwkeurig in kaart gebracht dienen te worden. Vervolgens kunnen de conclusies die zijn gedaan op basis van deze gegevens geëvalueerd worden in het maatschappelijk debat. Daarnaast kunnen ingenieurs die zijn gespecialiseerd in innovatieve vuurwapentechnologie ons een nieuw perspectief bieden op de zaak door hun bevindingen publiekelijk te maken. Deze technici zijn nodig om het publiek kennis te laten vernemen van vuurwapenveilige technologieën; het eerder besproken concept van de smart gun is hiervan een voorbeeld. Sociaalpsychologen (zoals Kahan) kunnen ten slotte in kaart brengen welke invloed schietincidenten hebben op de burgergemeenschap, en hoe de hieruit ontstane spanningen binnen het publieke debat in goede banen geleid kunnen worden.

Plichten van de politici

De verantwoordelijkheid van politici is erin gelegen dat zij de burger gaan mobiliseren om zijn of haar stem te laten horen. Ook dienen zij iedere particuliere overtuiging te respecteren en op te nemen in het politieke discours.¹⁹³ Op dit punt kan Kahans deliberatiestrategie van expressive overdetermination een belangrijke rol spelen. Het is derhalve zaak om iedere moreel culturele visie kenbaar te maken, en dit kan alleen als elke belanghebbende partij een publiek politiek platform krijgt met de juiste vertegenwoordigers. Daarnaast zullen politici knopen moeten durven doorhakken en kunnen voorzien welke actoren én actanten deelhebben aan een rendabel beleidsplan.¹⁹⁴ Niet-mensen mogen we hier zeker niet vergeten, zij zorgen er immers voor dat we de discussie met elkaar

¹⁹¹ Latour (2004), p.176

¹⁹² Latour (2004), p. 67

¹⁹³ Latour (2004), p. 104

¹⁹⁴ Latour (2004), p. 146

aangaan. Hier komt de betekenis van Dingpolitiek tot uitdrukking. Zo stelt Latour, wanneer hij in een eerdere tekst zijn conceptie van het begrip verklaart:

“Elk object vergaart een verschillende verzameling van relevante partijen om zich heen. Elk object brengt nieuwe gelegenheden om het met elkaar danig oneens te zijn. Elk object verschaft ook nieuwe manieren om overeenstemming te bereiken zonder het over veel andere dingen eens te hoeven zijn. Met andere woorden, objecten - beschouwd als evenzoveel problemen - verbinden ons met elkaar op een manier die een publieke ruimte in kaart brengt die radicaal verschilt van wat doorgaans onder 'de politiek' wordt verstaan.”¹⁹⁵

Nu krijgen we een idee van hoe het Parlement van de Dingen – de institutionele uitwerking van het concept Dingpolitiek – eruit zou kunnen komen te zien, namelijk als een beraadslagend politiek orgaan waarbinnen de *waarden* (niet de waarde) van dingen een actieve rol spelen.¹⁹⁶ Deze waarden komen tot uitdrukking in de verschillende particuliere overtuigingen die er onder de burgergemeenschap heersen ten aanzien van het object in kwestie. Zo kan het vuurwapen bijvoorbeeld gezien worden als een gevaar voor de sociale orde, maar het kan eveneens als laatste redmiddel beschouwd worden in geval van een levensbedreigende situatie. Dan zijn er ook nog de jagers en de sportschutters die het pistool of geweer nodig hebben om hun professie te kunnen uitoefenen. Er zijn natuurlijk nog talloze andere mogelijke standpunten op te noemen.¹⁹⁷ Al met al is het in het kader van Dingpolitiek van belang dat iedere individuele conceptie van vuurwapenbezit en -gebruik door politici opgenomen wordt in het politieke vertoog.

Het belang van ethici

Ten slotte is er nog de rol van ethici die we niet mogen vergeten. In de eerste paragraaf van dit hoofdstuk is besproken hoe nauw techniek en moraal met elkaar verweven zijn, en op basis van dit inzicht kan worden gesteld dat techniek niet louter als middel tot doel beschouwd mag worden.¹⁹⁸ Ethici kunnen vanuit hun perspectief een ander licht werpen op deze relatie en de implicaties ervan, en politici adviseren in hun beleidsstrategie. Zij kunnen hen, maar ook de burger, er constant op attenderen dat er ook waarden liggen besloten in het niet-menselijke. Het vuurwapen is niet zomaar een instrument waarmee geschoten kan worden, het is veel meer dan dat. Het heeft een grote invloed op het menselijk gedrag, het draagt roerige een geschiedenis met zich mee en het heeft een heuse 'gun culture' tot stand gebracht, het roept op tot maatschappelijke discussie, enzovoort. Daarnaast zijn ethici, maar ook sociologen nodig om te verkennen welke belanghebbende sociale groepen worden overzien of onterecht zijn buitengesloten van politieke participatie.¹⁹⁹ Het is hen eraan gelegen om een rechtvaardig verloop van het proces te bevorderen. Zo dient het probleem van het dagelijkse vuurwapengeweld in de armere binnensteden beter belicht te worden, want hoewel massaschietpartijen de headlines van het nationale en internationale nieuws vullen, vormen juist de dagelijkse schietincidenten een zeer complexe problematiek die zich stevig heeft verworteld in de samenlevingsstructuur van de VS. Daarom is het noodzaak om te komen tot duurzame oplossingen

¹⁹⁵ Latour (2005)* p. 41

¹⁹⁶ <http://www.buildingconversation.nl/gespreksvormen/parliament-of-things/>

¹⁹⁷ Teveel om in deze thesis op te noemen.

¹⁹⁸ Latour (2004), p.155

¹⁹⁹ Latour (2004), p. 156

waarbij oorzaak en gevolg duidelijk op papier moeten komen. Waar vindt er een verstoring plaats in het sociale netwerk? En welke aanpak is nodig om tot rendabele besluiten te komen? Dat zijn de vragen die omtrent het vuurwapenvraagstuk gesteld moeten blijven worden.

Nu de verdeling van verantwoordelijkheid voor het collectief is besproken, wordt duidelijk dat niet het spreken voor, maar het laten spreken van het ter discussie gestelde object centraal zal moeten staan in het publieke en politieke debat. Daarin ligt de kracht van Latours conceptie van de object georiënteerde democratie besloten. Met 'het laten spreken van het vuurwapen' bedoel ik – binnen het kader van mijn onderzoek – dat de (maatschappelijke) betekenis van het vuurwapen mede is bepaald door een scala aan uiteenlopende moreel-culturele overtuigingen erover binnen de samenleving.

Met het garanderen van een vrijelijke expressie van deze overtuigingen in het politieke discours, zullen burgers eerder bereid zijn om mee te denken over oplossingen, zij ervaren immers dat ze gehoord worden. Maar ook vergeten stemmen krijgen dan een kans om zich te laten horen, waardoor het probleem in al haar facetten tot uitdrukking komt. Wellicht kan het opzetten van een dingpolitieke denktank bijdragen aan een nieuwe richting in het maatschappelijk debat en het politieke beleid omtrent vuurwapenbezit en -gebruik. Mijn onderzoek vormt slechts een aanzet om op een andere manier te kijken naar en te denken over de vuurwapenkwestie in de VS; een werkelijke heroriëntatie van het politieke discours en maatschappelijk debat vereist daadkracht van de burgers, politici, de wetenschappelijke gemeenschap en ethici om zich sterk te maken voor een vuurwapenveiliger samenleving.

Tot slot

Voormalig acteur en voorzitter van de NRA Charlton Heston sloot de 129ste conventie van de grootste vuurwapenlobby van de VS af met de volgende woorden: "From my cold, dead hands!". Eerder was een soortgelijk credo te vinden op bumperstickers die werden uitgedeeld onder NRA leden; de oorspronkelijke tekst luidde: "I'll give you my gun when you pry (or take) it from my cold, dead hands". Heston blies met zijn slotrede de destijds populaire slogan nieuw leven in. Opvallend was dat hij tijdens het uitspreken van deze woorden een replica van een musket uit het Revolutie tijdperk boven zijn hoofd verhief.²⁰⁰ Is hier dan niet sprake van een anachronisme? Want welk verband houdt een achttiende-eeuwse musket, die toentertijd een militaire functie had, met het moderne geweer of pistool dat voornamelijk in privébezit circuleert? Heston probeerde middels dit statement hoogstwaarschijnlijk kenbaar te maken dat het Tweede Amendement een wetsartikel is dat sinds de onafhankelijkheid van de VS nog altijd het individuele recht op het bezit en het dragen van vuurwapens waarborgt. Maar wat houdt het hebben van het recht op het bezit van een vuurwapen nog in als er in ruim een halve eeuw meer dodelijke burgerslachtoffers zijn gevallen door vuurwapens, dan dat er soldaten door vuurwapens zijn omgekomen in alle Amerikaanse oorlogen sinds de Onafhankelijkheidsoorlog?

Voorstanders van meer vuurwapencontrole eisen, in reactie op vuurwapenrechten activisten als Heston, dat er vanuit de politiek meer maatregelen worden getroffen om de negatieve gevolgen van vuurwapenbezit zo veel mogelijk terug te dringen. In het maatschappelijk debat omtrent vuurwapenregulatie heerst echter grote onenigheid over welke maatregelen getroffen zouden moeten worden. Het midden tussen een te strikt en een te vrij beleid blijft vooralsnog onduidelijk, en dit verschilt eveneens per staat. In mijn thesisonderzoek heb ik getracht om een andere benaderingswijze van de vuurwapenkwestie te geven. Niet een die zich bezig houdt met de juiste interpretatie van de wet, maar eerder een die de veelheid aan interpretaties van de wet respecteert, en tegelijkertijd een waarbij wordt gekeken hoe het vuurwapen zo aangepast kan worden dat het bijdraagt aan de bevordering van de vuurwapenveiligheid en het terugdringen van vuurwapengeweld.

In het inleidende hoofdstuk is besproken hoe radicale wetsveranderingen zoals het verbieden van vuurwapens een averechts effect kunnen hebben. Zo zal een nationaal verbod op vuurwapens hoogstwaarschijnlijk leiden tot een toename van vuurwapenhandel binnen het criminele circuit. Het grote probleem is dat de VS te kampen heeft met een enorme vuurwapenvoorraad waarvoor tot op heden nog geen bevredigende vorm van controle of regulatie is gevonden. Het aanhoudende vuurwapengeweld dat jaarlijks vele levens eist vraagt om een alternatieve blik die verder kijkt dan het juridische vertoog omtrent de 'juiste' interpretatie van het Tweede Amendement van de Grondwet. Het gaat er niet om wie er gelijk of ongelijk heeft. Alle betrokken partijen zullen daarentegen om de tafel moeten gaan zitten om het probleem bespreekbaar te maken en om tezamen tot oplossingen te komen.

In het tweede hoofdstuk van mijn onderzoek heb ik aan hand van een bespreking van verschillende criminologische onderzoeken omtrent vuurwapenprevalentie en gebruik, laten zien dat er geen eenduidige conclusie is te trekken op basis van de tot op heden geopenbaarde onderzoeksresultaten. Het ene onderzoek stelt dat meer vuurwapenbezit leidt tot een toename van criminaliteit, terwijl het meer controversiële onderzoek bewijs aanvoert voor een tegengesteld verband. In het publieke

²⁰⁰ Cornell (2006), p. 10.

debat doorklinkt de genoemde onenigheid die onder de wetenschappelijke gemeenschap heerst. Aan hand van de theorie van culturele cognitie heb ik duidelijk proberen te maken dat de stellingname in het vuurwapendebat grotendeels is bepaald door de sociaal-culturele achtergrond van een persoon. De veelheid aan morele visies die de discussie telt maakt het nog lastiger om tot beleidsmatige concessies te komen. Kahan stelt daarom ook voor dat in het politieke vertoog ruimte moet komen voor het uiten van religieus, cultureel, of ideologisch gekleurde standpunten ten aanzien van de wet. Door het toepassen deze politieke strategie zullen burgers minder snel wetsvoorstellen afwijzen, louter omdat ze niet te verenigen zijn met hun morele visie.

Tot slot heb ik in het derde hoofdstuk getracht om antwoord te geven op de kwesties die in hoofdstuk 2 zijn besproken. Uit het criminologische onderzoek is gebleken dat het invoeren of aanscherpen van vuurwapenwetten niet direct tot gedragsverandering hoeft te leiden. Met dit idee in het achterhoofd heb ik gekeken hoe de techniek filosofische theorie van Latour een oplossing op dit probleem kan bieden. Hieruit is gebleken dat het mogelijk is om een vorm van wetshandhaving te delegeren aan het vuurwapen door middel van een simpele aanpassing: personalisatie door middel van smart technologie. De smart gun kan alleen worden afgevuurd door de rechtmatige eigenaar, onbevoegde gebruikers zoals criminelen zijn daarmee uitgesloten. Er dient echter nog veel te gebeuren voordat smart technologie zijn ware potentie kan aantonen. Zo zijn er nog altijd traditioneel politieke maatregelen nodig om de invoering van smart technologie in de VS in goede banen te leiden. Het inruilen van standaard vuurwapens voor gepersonaliseerde vuurwapens zou in de toekomst een mogelijkheid kunnen zijn; standaard vuurwapens zullen vervolgens vernietigd moeten worden.

De invoering van de smart gun en het doorvoeren van nodige wetsveranderingen omtrent vuurwapens zullen echter bijgestaan moeten worden door een omslag in het maatschappelijk debat. De discussie zal grondig in kaart gebracht moeten worden door vrijheid te bieden aan de burgers om hun morele standpunt ten aanzien van de kwestie uit te drukken. Een dingpolitieke aanpak biedt hier een uitkomst. Door het ding – in dit geval het vuurwapen – centraal te stellen in de publieke discussie als kwestie waarvoor zorg gedragen dient te worden, wordt duidelijk dat de verantwoordelijkheid voor de problematische gevolgen van vuurwapenbezit verdeeld zou moeten worden over alle betrokken en belanghebbende partijen. Burgers, politici, wetenschappers en ethici zullen door de handen ineen te slaan tot duurzame oplossingen komen ten aanzien van het vuurwapenvraagstuk; daarbij is echter geen plaats voor onwilligheid ten aanzien van verandering. Voor nu is het dan ook wachten op de persoon die vol trots de smart gun boven het hoofd zal heffen in plaats van een antieke musket, iemand die kan zeggen: 'ik maak mij sterk voor een vuurwapenveilige samenleving!'

Literatuur

Hans Achterhuis, *De moralisering van apparaten*, Socialisme en Democratie vol. 52, issue 1, (1995).

Paolo Buonnanno, Francesco Drago, Roberto Galbiati: *How much should we trust crime statistics? A comparison between UE and US*, LIEPP Working Paper, nr.19 Februari (2014).

Elias Canetti, *Die provinz des Menschen: Aufzeichnungen 1942-1972*, Fischer Taschenbuch Verlag: Frankfurt am Main, (1973).

Philip Cook & James Leitzel, *A technological fix for regulating the secondary market*, Contemporary Economic Policy, issue 20, pp. 38-49, (2002).

Philip Cook & Jens Ludwig, *The Social Costs of Gun Ownership*, Journal of Public Economics 90, pp. 379-391, (2006)

Saul Cornell, *A Well-Regulated Militia: The Founding Fathers and the Origins of Gun Control in America*, Oxford University Press: Oxford/New York, (2006).

Thomas Gabor, *Confronting Gun Violence in America*, Basingstoke: Palgrave Macmillan, (2016).

Erin Grinshteyn & David Hemenway, *Violent Death Rates: The US Compared with Other High-income OECD Countries*, The American Journal of Medicine, nr. 129, pp. 266-273, (2010)

Mars van Grunsven, *Amerika's vuurwapennachtmerrie: Zit niet aan de wapens van de gun guys*, uit: De Groene Amsterdammer, 22 juni (2016).

Bernard E. Harcourt, *Introduction: Guns, Crime, and Punishment in America*, 43 Arizona Law Review 261, (2001).

Graham Harman, *Prince of Networks: Bruno Latour and Metaphysics*, Re. Press: Melbourne (2009).

David Hemenway, *Risks and Benefits of a Gun in the Home*, American Journal of Lifestyle Medicine, published online 2, februari (2011).

Edward D. Jones, III, *The District of Columbia's "Firearms Control Regulations Act of 1975": The Toughest Handgun Control Law in the United States -- Or Is It?*, Annals of the American Academy of Political and Social Science, Gun Control, Vol. 455, pp. 138-149, mei (1981).

Gary Kleck & E. Britt Patterson, *The Impact of Gun Control and Gun Ownership Levels on Violence Rates*, Journal of Quantitative Criminology, Vol. 9, No. 3, (1993).

Gary Kleck & Marc Gertz, *Armed Resistance to Crime: The Prevalence and Nature of Self-Defense with a Gun*, Journal of Criminal Law and Criminology, Volume 86, Issue 1 Fall: Article 8, (1995).

Gary Kleck, *Measures Of Gun Ownership Levels For Macro-level Crime And Violence Research*, Journal Of Research In Crime And Delinquency, Vol. 41 nr. 1, pp. 3-36, februari (2004).

Mark Duggan, *More Guns, More Crime*, Journal of Political Economy, vol. 109, no. 5, (2001).

Dan M. Kahan, *The Gun Control Debate: A Culture-Theory Manifesto*, 60 Wash. & Lee L. Rev. 3 (2003).

- Dan M. Kahan, *The Cognitively Illiberal State*, Stanford Law Review, Vol. 60, (2007).
- Don B. Kates, Jr., *Gun Control: Separating Reality from Symbolism*, Journal of Contemporary Law, p. 353-379 (1994).
- Bruno Latour, *Technology is Society made Durable*, uit: The Sociological Review, Volume 38: Issue 1, Pages 103–131, mei (1990).
- Bruno Latour, *Pandora's Hope: Essays on the Reality of Science Studies*, Harvard University Press: Massachusetts/Londen, (1999).
- Bruno Latour, *Reassembling the Social: An Introduction to Actor-Network-Theory*, Oxford University Press: Oxford/New York, (2005).
- Bruno Latour, *Van Realpolitik naar Dingpolitik: Over publieke dingen en de res publica*, Vertaald door Sebo Uithol en Peter-Paul Verbeek, In: *Krisis*, tijdschrift voor actuele filosofie, No. 2, pp. 40-61, (2005)*.
- Bruno Latour, *Wij zijn nooit modern geweest*, Uitgeverij Boom: Amsterdam, (2016).
- John R. Lott Jr. & John E. Whitley, *Safe-Storage Gun Laws: Accidental Deaths, Suicides, And Crime*, Journal of Law and Economics, vol. XLIV, oktober (2001).
- John R. Lott, *More Guns, Less Crime: Understanding Crime and Gun Control Laws*, The University of Chicago Press: Chicago, (2010).
- Michael Luo & Mike McIntire, *Children and Guns: The Hidden Toll*, The New York Times, 28 september (2013).
- Thijs Middeldorp, *Wat als een rivier rechten krijgt?*, De Correspondent, 7 mei (2016).
- Willem Schinkel, *Over het nut en nadeel van de sociologie voor het leven*, Uitgeverij Boom: Amsterdam, (2014).
- Peter Sloterdijk, *Sferen Band 2: deel 3 schuim*, Vertaling door: Hans van Driessen, Uitgeverij Boom: Amsterdam, (2009).
- Richard Slotkin, *Equalizers the Cult of the Colt in American Culture*, uit: *Guns, Crime, And Punishment in America*, geredigeerd door Bernard E. Harcourt, New York University Press: New York/Londen, (2003).
- Gabriel Tarde, *Monadologie und Soziologie*, Suhrkamp Verlag: Frankfurt, (2009).
- Stephen Ternet & Adam Mernit, *Personalized Guns: Using technology to save lives*, uit: *Reducing Gun Violence in America: Informing Policy with Evidence and Analysis*, The John Hopkins University Press: Baltimore, (2013).
- Peter-Paul Verbeek, *What Things Do: Philosophical Reflections on Technology, Agency, and Design*, Penn State Press: Pennsylvania, (2005).
- Peter-Paul Verbeek, *Op de vleugels van Icarus: Hoe techniek en moraal met elkaar meebewegen*, Lemniscaat: Rotterdam, (2014).
- Michael Waldman, *The Second Amendment: a Biography*, Simon & Schuster Paperbacks: New York, (2014).

Daniel W. Webster, Champion HR, Gainer PS, Sykes L. Epidemiologic Changes in Gunshot Wounds in Washington, DC, 1983-1990. *Arch Surg.*, (1992).

Douglas R. Weiss, *Smart Gun Technology Final Report*, uit: Sandia Report, Sandia National Laboratories, (1996).

Aaron Wildavsky and Karl Dake, Theories of Risk Perception: Who Fears What and Why?, *Daedalus*, Vol. 119, No. 4, Risk pp. 41-60, (1990).

Adam Winkler, *Gun Fight: The Battle over the Right to bear Arms in America*, W.W. Norton & Company Inc.: New York, (2011).